

ความผิดพลาดในการดำเนินคดีอาญาโดยองค์กรของรัฐ

3.1 หลักการดำเนินคดีอาญา

3.1.1 แนวความคิดในการดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญากับบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด กฎหมายอาญา เพื่อวัตถุประสงค์ในการนำผู้กระทำความผิดไปลงโทษ และรักษาความสงบสุขและสันติสุขในรัฐของตน โดยแนวความคิดในการรักษาความสงบและสันติสุขภายในรัฐนี้แบ่งออกเป็น 2 แนวความคิด คือ

1. แนวความคิดว่าประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย

แนวความคิดนี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากการต่อสู้ของประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพในรัฐต่าง ๆ ยังผลให้เกิดความผูกพันระหว่างรัฐกับประชาชน โดยประชาชนจะไม่วางใจในอำนาจของรัฐ ซึ่งในบางครั้งการไม่ไว้วางใจในอำนาจของรัฐนั้นจะมีความรุนแรงถึงขนาดการปฏิเสชนอำนาจของรัฐ เป็นเหตุให้การดำเนินคดีอาญาจำเป็นต้องใช้การดำเนินคดีอาญาโดยใช้ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรต่าง ๆ มีฐานะเท่าเทียมกันในการแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างเต็มที่ เป็นแนวความคิดของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา สืบเนื่องมาจากการสถาปนาอำนาจของรัฐสภามาคานอำนาจของกษัตริย์

2. แนวความคิดว่ารัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย

แนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาในประเทศแถบภาคพื้นยุโรปอย่างไม่เปลี่ยนแปลง แม้ว่าประเทศในภาคพื้นยุโรปจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยและมีรัฐธรรมนูญปกครองประเทศแล้วก็ตาม ซึ่งก็เป็นแต่การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองและผู้ใช้อำนาจของรัฐเท่านั้น แต่การใช้อำนาจของรัฐ รัฐยังคงมีอำนาจสิทธิขาดเหนือประชาชน เป็นเหตุให้มีอิทธิพลต่อการดำเนินคดีอาญาโดยใช้ระบบได้ส่วน

(Inquistorial System) โดยผู้มีอำนาจของรัฐจะต้องทำการไต่สวนค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้ โดยไม่คำนึงว่าจะมีผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นมากล่าวหาหรือไม่ และการหาตัวผู้กระทำความผิด จึงไม่มีใครจะมีหลักเกณฑ์ในการไต่สวน หรือวิธีพิจารณาคดีที่เคร่งครัด เนื่องจากมุ่งแต่จะให้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ประเทศที่ใช้การดำเนินคดีโดยระบบไต่สวน ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน เป็นต้น

3.1.2 องค์การของรัฐที่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย จัดองค์การในระบบงานยุติธรรมทางอาญาไว้ 4 องค์การ คือ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ซึ่งองค์การทั้ง 4 องค์การดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับประสานงานซึ่งกันและกันในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด โดยมีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การ ตลอดจนขั้นตอนในการหาผู้กระทำความผิดทางอาญาไปลงโทษตามกฎหมาย กล่าวคือ ตำรวจมีหน้าที่ จับกุม คမ်းซัง และสอบสวนผู้กระทำความผิด ตลอดจนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวงอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้วนำไปส่งมอบให้กับพนักงานอัยการในฐานะทนายของแผ่นดิน ดำเนินการฟ้องร้อง และเสนอพยานหลักฐานที่พิสูจน์ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับข้อกล่าวหาต่อศาล เพื่อให้ศาลยุติธรรม ทานหน้าที่ในการพิจารณาและพิพากษาคดีด้วยความเป็นกลางและบริสุทธิ์ยุติธรรม สำหรับหน่วยงานราชทัณฑ์นั้นทานหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาลและตามกฎหมาย ตลอดจนมีหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังหรือจำเลยในคดีอาญาระหว่างการพิจารณาคดีของศาล

องค์การในการดำเนินคดีอาญาของรัฐดังกล่าวข้างต้นนี้ นานาอารยประเทศ อาทิเช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น เป็นต้น ต่างก็อปฏิบัติเช่นเดียวกัน แต่ในบางประเทศ อาทิเช่น ประเทศอังกฤษซึ่งมิได้มีแนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐดังนั้น ในการดำเนินคดีอาญาจึงไม่มีอัยการทานหน้าที่ฟ้องคดีให้กับประชาชนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่จะมีองค์การ ซึ่งเรียกว่า D.P.P. ทานหน้าที่ในการระแวงระวังหรือควบคุมให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย จึงถือมิได้ว่า D.P.P. เป็นอัยการ ทั้งนี้ D.P.P. ทานหน้าที่ดัง¹

¹ดู ครนิต ณ นคร. วิธีพิจารณาความอาญา : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 3 ปีที่ 15 กันยายน 2529 หน้า 12 - 13.

1. ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาในความผิดที่ประโยชน์สาธารณะ ในการดำเนินคดีมีอยู่สูงยิ่งที่สมควรต้องกระทำเอง

2. รับช่วยดำเนินคดีอาญาที่ได้มีการฟ้องไว้แล้วและต่อมาโจทก์ได้ถอนฟ้องคดี
นั้นเสีย

3. ให้การสนับสนุนแก่ตำรวจและเอกชนในการดำเนินคดีอาญา

4. ให้ความเห็นชอบแก่ประชาชนผู้ประสงค์จะฟ้องคดีความผิดอาญาบางฐาน

3.1.3 กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญาโดยองค์กรของรัฐ

กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญาสามารถแยกศึกษา ออกเป็น

4 ขั้นตอน คือ

3.1.3.1 การจับกุม

การจับกุมบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปนั้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อระงับการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม ตลอดจนควบคุม และนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี ซึ่งวัตถุประสงค์นี้ในพินัยอาญาประเทศไทยได้มีแนวความคิด เช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามในบางประเทศ อาทิเช่นในประเทศอังกฤษ กล่าวคือ การจับใน ประเทศอังกฤษนั้น เพื่อหาตัวผู้ต้องหาฟ้องคดีต่อศาลโดยเร็วที่สุด ซึ่งวัตถุประสงค์นี้เพื่อเป็นการ ป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจของรัฐกระทบกระเทือนสิทธิของประชาชน

ผู้มีอำนาจในการจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ผู้มีอำนาจในการจับกุมในกรณีที่ความผิดนั้นยังไม่เกิดขึ้น ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นแล้ว ได้แก่ พนักงานสอบสวน ส่วนราษฎร นั้น สามารถทำการ จับกุมได้ แต่ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79, 82 และ 117

กระบวนการจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แบ่งออกเป็น 2 กรณี ด้วยกัน กล่าวคือ

1. การจับกุมโดยมีหมายจับ
2. การจับกุมโดยไม่มีหมายจับ

การจับกุมโดยไม่มีหมายจับ หมายจับเป็นเครื่องมีสำคัญในการให้อำนาจ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ การที่กำหนดให้การจับกุมต้องไม่มีหมายจับเพื่อเป็นการกั้นการปฏิบัติการปฏิบัติหน้าที่ โดยกฎหมายให้อำนาจในการออกหมายจับโดย 2 องค์การ คือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ขึ้นผู้ใหญ่ และศาล โดยองค์การทั้งสองดังกล่าวจะต้องพิจารณาออกหมายจับตามเหตุแห่งกฎหมาย กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66²

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หมายจับอาจออกได้โดยพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจขึ้นผู้ใหญ่ ซึ่งองค์การดังกล่าวมีหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิด ดังนั้น การ กั้นการออกในการใช้ดุลยพินิจในการออกหมายจับ จึงอาจมีการกระทำไม่รัดกุมเพียงพอ อันเป็น เหตุให้องค์การของรัฐใช้อำนาจริดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน แม้ว่าองค์การฝ่ายบริหาร อาทิ เช่นกระทรวงมหาดไทย จะประกาศใช้ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนิน คดีอาญา พ.ศ. 2533 โดยกำหนดอำนาจในการออกหมายจับในความผิดที่เจ้าพนักงานไม่สามารถ ทำการเปรียบเทียบปรับได้ เจ้าพนักงานจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้เพียงพอที่จะเชื่อว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วเสนอความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ซึ่งได้รับ มอบหมายก่อน สำหรับกรณีในกรุงเทพมหานคร ส่วนในจังหวัดอื่นให้ขอความเห็นชอบจาก ผู้ว่าราชการจังหวัด การที่กำหนดให้ข้อบังคับดังกล่าว เนื่องจากให้มีการตรวจสอบดุลพินิจภายใน องค์การฝ่ายปกครอง อันจะก่อให้เกิดการออกหมายจับเป็นไปโดยเคร่งครัดมากยิ่งขึ้นก็ตาม ในทาง ปฏิบัติองค์การของรัฐก็ได้ยึดถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด

การจับกุมโดยไม่มีหมายจับ การจับกุมโดยไม่มีหมายจับนั้น เป็นข้อยกเว้น ของหลักทั่วไป มักจะถือปฏิบัติในยามฉุกเฉินซึ่งไม่อาจจะออกหมายจับได้ทันทั่วทั้ง ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78, 79, 82 และ 117 จึงให้อำนาจบุคคล 3 ประเภท สามารถทำการจับกุมผู้กระทำความผิดได้โดยไม่มีหมายจับ คือ

²ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66

1. การจับโดยราษฎร โดยทั่วไปราษฎรจะทำการจับกุมบุคคลอื่นไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79 เว้นแต่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข 3 กรณี คือ

1. ราษฎรได้รับการขอความช่วยเหลือให้ช่วยทำการจับกุมจากพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ

2. ราษฎรพบการกระทำความผิดซึ่งหน้าและความผิดดังกล่าวเป็นความผิดตามที่ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. ราษฎรผู้ซึ่งเป็นนายประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาพบว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ตนประกันต่อเจ้าพนักงาน หรือศาลได้หนีหรือกำลังจะหลบหนี และมีอาจขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดให้จับได้ที่นั้นทันที

2. การจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ (ชั้นผู้น้อย) ซึ่งการจับกรณีดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 ประการ คือ

1. เมื่อพบว่ามี การกระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 80

2. เมื่อพบว่าบุคคลนั้น กำลังพยายามกระทำความผิด หรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิดโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

3. เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนี

4. เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว

3. การจับโดยพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในกรณีเจ้าพนักงานปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เป็นผู้ทำการจับกุมด้วยตนเองจะต้องเป็นกรณีที่สมารถออกหมายจับได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 หรือเหตุที่กฎหมายให้อำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78

วิธีปฏิบัติในการจับกุม กฎหมายกำหนดให้ผู้จับมีหน้าที่ในการแจ้งแก่ผู้ถูกจับว่าเขาต้องถูกจับกุม และส่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พร้อมกับผู้ทำการจับกุม ในกรณีที่มีหมายจับควรจะต้องอ่านหมายจับให้ผู้ถูกจับฟัง รวมทั้งให้แจ้งเหตุที่จับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ประกอบทั้งจะต้องแจ้งถึงสิทธิของผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 ทวิ ให้ผู้ถูกจับทราบ ดังนี้

1. พบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
2. ได้รับการเยี่ยมตามสมควร
3. ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

หากมีการจับกุมคนละห้องที่กั้นห้องที่ออกหมายจับ จะต้องทำการนำส่งห้องที่ออกหมายจับทันที นอกจากนี้ภายหลังจากการจับกุม เจ้าพนักงานสามารถทำการค้นตัวผู้ถูกจับได้โดยสุภาพ เพื่อค้นหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด หากพบพยานหลักฐานอื่นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะยึดไว้เป็นของกลางในคดีต่อไป

3. 1.3.2 การควบคุม กักขัง และปล่อยชั่วคราว

การควบคุม และกักขังผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหา ภายหลังจากการจับกุมอันชอบด้วยกฎหมาย เป็นปัจจัยเกื้อกูลการปฏิบัติหน้าที่ ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าพนักงาน โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณีด้วยกัน คือ

1. การควบคุมโดยเจ้าพนักงาน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคแรก วางหลักไว้ว่า ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี หมายความว่า การควบคุมผู้ถูกจับจะต้องกระทำอย่างเคร่งครัดเท่าที่มีความจำเป็น โดยพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป อาทิเช่น ความจำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนี ความจำเป็นเพื่อสอบถามคำให้การ หรือเพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกจับไปยุ่งเกี่ยว บังคับ ช่มชู้ พยานหลักฐาน เป็นต้น อำนาจของเจ้าพนักงานในการควบคุมนี้ ต้องไม่เกิน 7 วัน นับแต่วันที่ผู้ถูกจับถูกส่งตัวมาที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจ พนักงานสอบสวน และอัยการ

2. การควบคุมโดยศาล ความจำเป็นต้องให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุม เพื่อให้ศาลตรวจสอบการจับกุมผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหาของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจโดยให้อำนาจศาลในการควบคุม กักขังไว้อย่างกว้าง ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของศาลพิจารณาถึงเหตุจำเป็น เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นไป ทั้งนี้ในการพิจารณาของศาลดังกล่าว ศาลมีอำนาจที่จะได้สวนโดยให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการนำพยานหลักฐานมาแสดงถึงความจำเป็นในการควบคุม โดยกำหนดระยะเวลาในการควบคุมดังกล่าวจะผันแปรไปตามความหนักเบาแห่งอัตราโทษในแต่ละฐานความผิด แต่อย่างไรก็ตามหากมีความจำเป็นต้องทำการควบคุมเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ศาลก็มีอำนาจที่จะอนุญาตให้ทำการควบคุมต่อไปได้ตามความจำเป็น ซึ่งผู้ถูกควบคุม อาจคัดค้านหรือแต่งตั้งทนายความซักค้านพยานได้ การควบคุมโดยอำนาจของศาลดังกล่าว กฎหมายกำหนดไว้ค่อนข้างรัดกุม แต่อย่างไรก็ตาม การให้ดุลยพินิจแก่ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการจับกุมและควบคุมผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหาได้เป็นระยะเวลาเกิน 7 วัน โดยที่ไม่มีใบมีงัดกริดตาการตรวจสอบ จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนได้รับความเสียหาย ถูกกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพ เนื่องมาจากการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐ

การควบคุมผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณา

โดยเคร่งครัด ในพยานอารยประเทศจึงกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมไว้ค่อนข้างชัดเจน อาทิเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีพระราชบัญญัติการจับกุมแบบอย่าง (The Model Arrest Act) ได้บัญญัติว่า การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเพื่อสอบปากคำอย่างมากมายไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง เว้นเสียแต่บุคคลดังกล่าว จะเป็นผู้ถูกตำรวจดำเนินการจับกุมตามแบบพิธีการที่ถูกต้องแล้ว นอกจากนี้ยังกำหนดถึงการที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกควบคุมปรึกษาทนายหรือกับทนายความด้วย ในประเทศอังกฤษก็เช่นกัน การควบคุมเป็นไปโดยเคร่งครัดมาก กล่าวคือ เจ้าพนักงานจะทำการควบคุมได้จะต้องปรากฏพยานหลักฐานที่แสดงว่าบุคคลผู้ถูกจับเป็นผู้กระทำความผิด และจะนำผู้ต้องหาไปฟ้องยังศาล และมีเหตุผลอันควรเชื่อว่ามี ความจำเป็นต้องควบคุมไว้เพื่อมิให้ผู้ถูกควบคุมไปทำให้พยานหลักฐานยุ่งเหยิง และเพื่อการสอบสวนโดยกำหนดระยะเวลาในการควบคุม จำนวน 24 ชั่วโมง หากเกิน 24 ชั่วโมง อาจควบคุมต่อไปได้อีก 12 ชั่วโมง โดยตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ระดับ Superintendent ขึ้นไป ทั้งนี้การควบคุมดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. มีความจำเป็นต่อควบคุมผู้ยื่นไว้โดยไม่มีองค์ ภายใ
24 ชั่วโมง เพื่อรักษาพยาบาลหลักฐานอื่นเกี่ยวกับคดีมิให้ถูกทำลายโดยผู้ถูกควบคุมหรือเพื่อเอาให้ได้มา
ซึ่งพยานหลักฐานอื่น เกิดจากการสอบสวนผู้ยื่น

2. ความผิดที่ผู้ยื่นถูกจับ เป็นความผิดที่อาจจับได้อย่างร้ายแรง
3. การสอบสวนที่พยานมาได้กระทำอย่างตั้งใจและไม่ซักช้า

นอกจากนี้ การขยายเวลาควบคุมเกินกว่า 24 ชั่วโมง
อาจกระทำได้โดยอำนาจของศาล โดยศาลมีอำนาจในการควบคุมต่อไปได้อีก 36 ชั่วโมง นับแต่
ครบกำหนด 24 ชั่วโมง และออกหมายซึ่งต่อไปได้อีกไม่เกิน 96 ชั่วโมง นับแต่วันเริ่มนับ
ระยะเวลาควบคุม โดยศาลจะพิจารณาหลักฐาน ซึ่งแสดงถึง

1. ลักษณะของความผิดซึ่งผู้ยื่นถูกจับ
2. ลักษณะของพยานโดยทั่วไปอื่น เกี่ยวกับความผิดนั้น
3. การสอบสวนที่ได้กระทำไปอื่น เกี่ยวกับความผิดและ

จะสอบสวนในเรื่องใดต่อไป

4. เหตุผลแห่งความจำเป็นที่ขอให้ควบคุมผู้ยื่น

ทั้งนี้ในการพิจารณาสั่งควบคุมศาลจะอาศัยหลักเกณฑ์ เช่นเดียวกับ
ตำรวจดังกล่าวข้างต้น

ส่วนประเทศในภาคพื้นยุโรป อาทิเช่น ประเทศเยอรมัน กำหนด
ให้ตำรวจควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหาในช่วงระยะเวลาจำกัดเพียงช่วงเวลาเย็นถึง
เช้าของวันใหม่เท่านั้น และประเทศฝรั่งเศส กำหนดให้ตำรวจควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวได้ภายใน
กำหนดระยะเวลา 48 ชั่วโมง และในระหว่างควบคุมจะต้องเปิดโอกาสหรือจัดให้ผู้ต้องสงสัย
ได้มีโอกาสปรึกษากันทนายหรือที่ปรึกษาแห่งคดี

การปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราว เป็นสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา
ซึ่งได้เขียนไว้ในบทที่ 2 แล้ว แต่โดยหลักกฎหมายแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการ
การปล่อยชั่วคราว โดยพิจารณาองค์ประกอบตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108

บัญญัติไว้เป็นหลัก ส่วนการกักขังและควบคุมตัวนั้นเป็นข้อยกเว้น ซึ่งการพิจารณาข้อยกเว้นนี้จะต้องพิจารณาโดยเคร่งครัด และหากมีการเรียกประกันหลักประกันจะต้องเรียกตามสมควร เพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลย

3.1.3.3 การสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ว่า การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ โดยให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนองค์การเดียวเป็นผู้รับผิดชอบ กล่าวคือ เมื่อพนักงานสอบสวนรู้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นจากการร้องทุกข์ หรือการกล่าวโทษหรือวิธีอื่นใดก็ได้ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ดำเนินการสอบสวนโดยมิชักช้า³ ซึ่งการสอบสวนเป็นการกระทำอันเกี่ยวกับ

ก. การรวบรวมพยานหลักฐาน พยานหลักฐานอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ และการจัดให้ได้มาซึ่งพยานเหล่านั้น

ข. การดำเนินการอื่น ๆ เช่น การควบคุมผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวน การนำตัวผู้ต้องหาไปฝากขังต่อศาล การทำบันทึกในกรณีผู้ต้องหาไม่ยอมให้การ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130

อำนาจของพนักงานสอบสวน

1. อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานโดยพนักงานสอบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติไว้ว่า "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพยานผู้ชี้ให้เห็นความผิด การสอบสวนจึงเป็นการค้นหาความจริงที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องหา และการกระทำของผู้ต้องหาด้วย⁴

นอกจากนี้การสอบสวนผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะกระทำการใด ๆ อันเป็นการล่อลวงหรือขู่เข็ญ หรือให้สัญญากับผู้ต้องหาเพื่อจงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องผู้ต้องหา นั้นไม่ได้⁵

ดังนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายตลอดจน เหตุบรรเทาโทษที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและเกี่ยวกับตัวของผู้ต้องหาด้วย

2. อำนาจในการออกหมายเรียกและการเรียกผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 52 บัญญัติไว้ว่า "การที่จะให้บุคคลใดมาที่พนักงานสอบสวนหรือมาที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือมาศาลเนื่องในการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาคดีหรือการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้จักต้องมีหมายเรียกของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือของศาลแล้วแต่กรณี

แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไปทำการสอบสวนด้วยตนเอง ย่อมมีอำนาจที่จะเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมาได้โดยไม่ต้องออกหมายเรียก

⁴ดร. คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537.

⁵ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 135.

ดังนั้น สารสำคัญของ การออกหมายเรียกก็คือ การเรียกนั้นต้องเกี่ยวข้องกับคดี โดยบุคคลที่อาจถูกเรียกมาขึ้นสอบสวน ได้แก่ ผู้ต้องหา พยาน บุคคลผู้เกี่ยวข้อง วิศวกรครอบหรือมีเอกสารอื่นเป็นประโยชน์ในการสอบสวน โดยปกติการเรียกต้องมิหมายเรียกวันแต่เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจขึ้นผู้ใหญ่ไปทำการสอบสวนเองไม่ต้องออกหมายเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมา ถ้าผู้ระบุไว้ในหมายนั้นได้ทราบคำสั่งตามหมายเรียกแล้วชัดเจน ในกรณีผู้รับหมายเป็นพยานหรือผู้ที่ต้องส่งเอกสารหรือวัตถุให้แก่พนักงานสอบสวน การชัดเจนหมายมีความผิดฐานชัดเจนคำบังคับของเจ้าพนักงาน แต่ถ้าผู้ชัดเจนเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีโทษทางอาญา แต่เจ้าพนักงานออกหมายจับบุคคลนั้นได้⁶

จึงเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจพนักงานสอบสวนพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือศาลเท่านั้น ในการออกหมายเรียก

แต่ถ้าในการสอบสวนนั้นจำเป็นจะต้องมีการออกหมายอาญา อันได้แก่หมายจับและหมายค้น หรือจะต้องมีการจับหรือค้นบุคคลหรือสถานที่ใดแล้ว กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนที่จะกระทำได้โดยตรง⁷ เว้นแต่พนักงานสอบสวนจะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในขณะเดียวกัน และการจับหรือค้นนั้นจะต้องกระทำให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ในเรื่องนั้น ๆ ด้วย

3. อำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหา

การควบคุมตัวผู้ต้องหา เป็นการใช้มาตรการบังคับของรัฐต่อผู้ถูกกล่าวหาในการจำกัดเสรีภาพเปลี่ยนแปลงที่ทางของบุคคลที่ต่อหาว่ากระทำความผิดและตามกฎหมาย การควบคุมตัวเริ่มเมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ⁸ วิธีการควบคุมตัวผู้ถูกจับตามกฎหมายห้ามใช้วิธีควบคุมเกินกว่าที่จำเป็น เพื่อมิให้เขาหนี แต่เพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจ สามารถควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้หนานกว่านั้นได้แต่ไม่เกิน 7 วัน โดยพนักงานสอบสวนไม่ต้องนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปแสดงต่อศาล เป็นการให้อำนาจแก่

⁶ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (3)

⁷ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 58 (1)

⁸ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

พนักงานสอบสวนในการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาโดยลำพัง ไม่มีองค์กรณีเข้าไปตรวจสอบ ส่วนกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้เกินกว่าระยะเวลาดังกล่าว พนักงานสอบสวนต้องขออำนาจศาลในการที่จะควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาต่อไป

4. อำนาจปล่อยตัวผู้ต้องหา

อำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะปล่อยตัวผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวนได้เสมอ เมื่อเห็นว่าไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ แม้เมื่อนำตัวไปฝากขังต่อศาลแล้ว พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจขอให้ปล่อยตัว หรือปล่อยตัวผู้ต้องหาแล้วแต่กรณีได้เช่นกัน หรือในกรณีที่ผู้ต้องหาได้มารายงานตัวต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนอาจจะให้ผู้ต้องหาทำสัญญาประกันตัวไว้ โดยมีหลักประกันมาวางด้วยหรือไม่ก็ได้ ดังได้กล่าวแล้วในหน้าที่ 2 ในส่วนของสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว

การสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ทำการสอบสวนดังนี้

1. การสอบสวนโดยมิชักช้า เนื่องจากการควบคุมหรือขังผู้ต้องหาของเจ้าพนักงานเป็นกำหนดระยะเวลาอันจำกัด ประกอบกับการรีบทำการสอบสวนนั้น เป็นการบรรเทาการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่บริสุทธิ์ และเพื่อมิให้พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเปลี่ยนแปลงไป

2. การสอบสวนลับหลังผู้ต้องหา การสอบสวนนั้นแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญา ดังที่ในการสอบสวนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงกำหนดไว้ว่าจะกระทำในเวลาใดและที่ใดก็ได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานตามที่เกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงถูกผิดของผู้ต้องหา

3. การสอบสวนผู้เสียหายและพยาน การสอบสวนผู้เสียหายและพยานนั้น เพื่อให้ทราบถึงพฤติการณ์และการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้น และทำการกลับกรองให้ได้ความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด

4. การสอบสวนผู้ต้องหา เพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตลอดจนพฤติการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยหลักของการสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหาให้กับผู้ต้องหาทราบ และห้ามมิให้พนักงานสอบสวน ล่อลวง ชู เชิญ บังคับผู้ต้องหาให้การอย่างใดตามความต้องการ และต้องเคารพในสิทธิของผู้ต้องหา จำเลยตามที่กฎหมาย

กำหนดโดยเคร่งครัด เมื่อผู้ต้องหาให้การประหารใจ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่บันทึกไว้ให้ตรงกับความเป็นจริง แล้วจัดเป็นสำนวนการสอบสวน เมื่อทำการสอบสวนเรียบร้อยแล้ว พนักงานสอบสวนมีความเห็นในทางคดีได้ 3 กรณี คือ

1. งดหรือควรงดการสอบสวน (ในกรณีคดีไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิด)
2. ควรสั่งฟ้อง
3. ควรสั่งไม่ฟ้อง

ในกรณีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องของพนักงานสอบสวน จะต้องขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนทำการรวบรวมมา ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อการพิสูจน์ความถูกต้องของจำเลย และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้มีการดำเนินคดีที่ผิดพลาดได้กรณีหนึ่ง ดังคำกล่าวของผู้พิพากษาในศาลของประเทศอังกฤษได้กล่าวว่า การบังคับหรือเปิดเผยในเรื่องของพยานหลักฐานมีผลโดยตรงต่อการพิจารณาที่ถูกต้องหรือผิดพลาดเท่ากับว่ากฎหมายอยู่ในมือของพยาน* (Take the Law into their own hand) ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนดังกล่าว จึงต้องกระทำโดยสุจริตและวางอยู่บนพื้นฐานของการรักษาความยุติธรรม และหากพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยมิชอบ (Malpractice) แล้ว จะเป็นสิ่งที่ยากยิ่งที่จะรักษาความยุติธรรมให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไว้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานสอบสวนในประเทศไทยมีอำนาจอย่างไม่จำกัดในการแสวงหาพยานหลักฐาน ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยทั่วไปได้

การสอบสวนคดีอาญาในประเทศอังกฤษ ซึ่งใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ให้อำนาจบริหารในระดับท้องถิ่น และอำนาจในการสอบสวนแก่พนักงานตำรวจ แต่ศาลซึ่งองค์กรตุลาการมาทำการควบคุมการใช้อำนาจของพนักงานตำรวจในกรณีเกี่ยวกับการสอบสวน การจับกุม การปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้เนื่องจากในประเทศอังกฤษ ประชาชนมีสิทธิฟ้องคดี

*Joshua Rozenberg. Miscarriage of Justice, Criminal Justice Under Stress, 1994, P 108.

อาญาด้วยตนเองและไม่มีอำนาจในการกลับกรงพยานหลักฐานและดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด จึงจำต้องให้ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจในการถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหรือตำรวจ ตลอดจนกลับกรงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในเบื้องต้น

การสอบสวนในประเทศฝรั่งเศส

การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส มีลักษณะเป็นการสอบสวนเบื้องต้น (Enquete Pre'liminaire) โดยให้อำนาจแก่พนักงานตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 75 ได้บัญญัติให้ฝ่ายตำรวจ (Officiers de police judiciaire) มีอำนาจทำการสอบสวนเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง และตามคำสั่งของพนักงานอัยการ (Procureur de la Republique) ให้ทำการสอบสวน⁹ พนักงานสอบสวนสามารถที่จะควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น ซึ่งพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนอย่างเต็มที่ในกรณีการสอบสวนคดีความผิดซึ่งหน้า (Enquete de flagrant delit) โดยพนักงานสอบสวนจะต้องกระทำโดยเร่งด่วน เพื่อจับกุมตัวผู้กระทำความผิดให้ได้ในทันทีก่อนที่จะหลบหนีไป และรวบรวมพยานหลักฐานร่องรอยต่าง ๆ ก่อนที่จะหลบเลี่ยงหรือสูญหายไป ในการสอบสวนต้องดำเนินการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ตรวจสอบค้นเคหสถานที่ต้องสงสัย ยึดเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่สงสัยว่าใช้ในการกระทำความผิดและยึดเอกสารต่าง ๆ ได้ แม้ว่าเจ้าของจะไม่ยินยอมก็ตาม ตลอดจนการควบคุมตัวหากประสงค์จะควบคุมตัวต่อจาก 24 ชั่วโมง ต้องได้รับอนุญาตจากศาลหรืออัยการ เป็นลายลักษณ์อักษร ประกอบทั้งสำนวนการสอบสวนพนักงานตำรวจต้องดำเนินการตามระเบียบที่กฎหมายกำหนด

⁹ รอกเมเน กัทธกริรมย์, "การฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส", อัยการนิเทศ เล่ม 32 ฉบับที่ 2, หน้า 165.

การสอบสวนในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้กฎหมายในแบบคอมมอนลอว์ (Common Law) แต่องค์กรซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาแตกต่างจากประเทศอังกฤษ กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา มีพนักงานอัยการทำหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมพยานหลักฐานและจับกุมผู้กระทำความผิด และมีพนักงานตำรวจปฏิบัติหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดโดยอยู่ในความควบคุมดูแลของพนักงานอัยการตั้งแต่เริ่มต้นทำการจับกุม นอกจากนี้ยังปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารและสั่งการตำรวจทำการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทั้งหมดจัดทำเป็นรายงานการสอบสวน ซึ่งรายงานการสอบสวนดังกล่าวจะต้องอยู่ในดุลพินิจของอัยการที่จะพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง จึงเป็นเหตุให้อัยการมีอำนาจอย่างกว้างขวางและเป็นอิสระ ทั้งนี้ เนื่องจากอัยการในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นคนของประชาชน ฉะนั้นจึงต้องปฏิบัติหน้าที่และป้องกันส่วนได้เสียของประชาชนอย่างเต็มความสามารถ และไม่ฝืนมติของประชาชน

การสอบสวนในประเทศญี่ปุ่น

พนักงานอัยการมีอำนาจกว้างขวางมาก โดยเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาทั้งหมดแทนประชาชน เอกชนฟ้องคดีอาญาโดยตนเองไม่ได้ และพนักงานอัยการญี่ปุ่นมีหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งสำนวนคดีต่าง ๆ มาจากพนักงานตำรวจ สำนวนที่พนักงานอัยการยื่นร้องขอให้สำนวนที่ผู้ต้องหาเข้ามาขอตัวต่อพนักงานอัยการ สำนวนที่พนักงานอัยการลงมือสอบสวนมาตั้งแต่ต้น การจับและควบคุมตัวผู้ต้องหา พนักงานตำรวจมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง เพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อดำเนินการเสร็จแล้วให้ส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการ พนักงานอัยการมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง อาจสอบสวนของพนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนด้วยตนเอง หรือจะสั่งให้พนักงานตำรวจช่วยสอบสวนแทน หรือจะทำการสอบสวนร่วมกันก็ได้ หากภายใน 24 ชั่วโมง สอบสวนไม่เสร็จ พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหา นอกจากนี้พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจเด็ดขาดในการที่จะสั่งฟ้องและสั่งไม่ฟ้องคดีโดยไม่ต้องเสนอความเห็นของตนให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายใด นอกจากนี้ยังมีอำนาจพิเศษในการที่จะพิจารณาว่าคดีมีมูลควรฟ้องแต่ไม่ฟ้อง โดยสั่งให้ระงับคดีนั้นได้ ซึ่งในการนี้สั่งระงับคดีนี้ แม้ผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการ

ชี้ขาดควรรีฟองแล้วส่งมายังอธิบดีอัยการ อธิบดีอัยการอาจสั่งระงับคดีนั้นก็ได้ จึงเห็นได้ว่า อำนาจของพนักงานอัยการในประเทศไทยมีอำนาจกว้างขวางมากในการดำเนินคดีอาญา

ความแตกต่างของการดำเนินคดีอาญา ส่วนของการสอบสวนในประเทศไทยกับ

อารยประเทศ

การดำเนินคดีอาญาของประเทศต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า แต่ละประเทศได้บัญญัติกฎหมายไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครอง อัยการ และศาลมีการควบคุมซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนภายในประเทศนั้น ๆ ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศจึงแตกต่างกัน แต่พอสรุปได้ว่า การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่ให้อำนาจในการสอบสวนคดีตกอยู่กับอำนาจของพนักงานสอบสวน ซึ่งปัจจุบันก็คือ พนักงานตำรวจ พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการสอบสวนผู้กระทำความผิด การที่พนักงานอัยการจะลงมือสอบสวนเองเหมือนการดำเนินคดีอาญาของประเทศอื่น ๆ ไม่ได้ พนักงานอัยการจะดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาได้นั้น จะต้องผ่านการสอบสวนมาจากพนักงานสอบสวน แม้ผู้ต้องหาจะเข้ามามอบตัวต่อพนักงานอัยการ พนักงานอัยการก็ไม่อาจกระทำอะไรได้ จะต้องให้ผู้ต้องหาไปมอบตัวต่อพนักงานสอบสวน เพื่อให้ทำการสอบสวนคดีให้เสร็จสิ้นก่อน จึงจะส่งมาให้พนักงานอัยการพิจารณาคดีจากสำนวนการสอบสวนของตำรวจแล้วส่งคดีต่อไป ดังนั้น การสอบสวนเองโดยพนักงานอัยการกระทำไม่ได้ จะมีก็แต่ในกรณีสำนวนคดีที่พนักงานสอบสวนเสนอมาแล้ว พนักงานอัยการเห็นว่าควรออกก็จะสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม ซึ่งการสอบสวนเพิ่มเติมนั้นก็ยังคงเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน และการเรียกพยานมาพบนั้น โดยหลักแล้วเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน เพราะการเรียกพยานมาพบนั้น โดยหลักแล้วเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน เพราะการเรียกพยานของพนักงานอัยการนั้น เรียกพยานมาพบเพื่อประโยชน์ในการที่จะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดี และถ้าสั่งฟ้องแล้วจะได้ทำความเข้าใจในเรื่องที่จะพยานผู้ต้องหาเข้าสืบในศาลเท่านั้น ดังนั้นพนักงานอัยการของไทยจึงไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา นอกจากนั้นสิ่งที่แตกต่างในเรื่องการมีอำนาจเด็ดขาดในการสั่งไม่ฟ้องคดีในกรณีคำสั่งนั้นขัดกับความเห็นควรสั่งฟ้องของพนักงานสอบสวน หากเป็นประเทศญี่ปุ่นพนักงานอัยการมีอำนาจ

กว้างขวางมาก ซึ่งจะแตกต่างกับอำนาจของพนักงานอัยการในประเทศไทยเพราะอำนาจของพนักงานอัยการในไทย มีอำนาจแต่เฉพาะพิจารณาสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนส่งมา แล้วสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องเท่านั้น จะพิจารณาสิ่งระงับคดีไม่ได้ ในส่วนของการควบคุมผู้ต้องหา อำนาจในการควบคุมนี้ก็มีความแตกต่างกับของประเทศอื่น เนื่องจากประเทศไทยให้อำนาจพนักงานสอบสวน เท่านั้น เป็นผู้ที่มีอำนาจควบคุมผู้ต้องหาไว้เอง และถ้าสอบสวนยังไม่แล้วเสร็จ พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลต่อไป สำหรับพนักงานอัยการนั้น มีอำนาจยื่นคำร้องขอฝากขังต่อศาล เฉพาะในกรณีที่ไม่อาจพิจารณาสิ่งสำนวนได้ เพราะสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนส่งมาให้พิจารณานั้นยังบกพร่อง และพนักงานอัยการเห็นว่าจำเป็นต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม

จึงเห็นได้ว่า การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีนั้นจะมีลักษณะแตกต่างกับอารยประเทศ โดยเฉพาะพนักงานอัยการของไทยไม่ได้เป็นพนักงานสอบสวน ไม่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์จากผู้เสียหาย เพราะคดีอาญาทุกประเภทจะเริ่มจากการร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ แล้วเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็จะแจ้งให้พนักงานสอบสวน ซึ่งขณะนี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายเดียว เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับแล้ว ก็จะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดในคดีรวมทั้งจับกุมผู้ต้องสงสัยมาควบคุมจนการสอบสวนเป็นที่พอใจแล้ว พนักงานสอบสวนก็จะสรุปสำนวน ทำความเห็นสั่งฟ้อง หรือไม่ฟ้อง ส่งพนักงานอัยการพิจารณา ถ้าพนักงานอัยการยังไม่สามารถพิจารณาได้ เนื่องจากสอบสวนบกพร่อง ก็จะสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมส่งมาให้ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าคดีมีหลักฐานเพียงพอ ก็สั่งฟ้อง แต่ถ้าเป็นคดีที่มีหลักฐานไม่เพียงพอคำสั่งนั้นยังไม่ถึงขั้นสิ้นสุด โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีอีกครั้งหนึ่ง ถ้าอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นแย้ง คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ก็จะต้องส่งสำนวนไปให้อธิบดีกรมอัยการชี้ขาดต่อไป

ฉะนั้น อำนาจการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย กฎหมายบัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการตามวิธีการสอบสวน แต่อำนาจการสอบสวนในอารยประเทศ ส่วนใหญ่จะให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการดำเนินการสืบสวนสอบสวน

1.3.4 การฟ้องร้องและดำเนินคดีในชั้นศาล

การพิจารณาคดีอาญาชั้นศาลมีจุดมุ่งหมายเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดว่าจำเลยกระทำ ความผิดจริงตามฟ้องหรือไม่ และถ้าจำเลยกระทำความผิดจริง ควรจะลงโทษจำเลยหรือ ใช้วิธีการอย่างไร¹⁰

ในคดีอาญาจำเลยได้รับการดำเนินคดีที่สำคัญหลายประการ เช่น การพิจารณาและสืบพยานต้องทำต่อหน้า ดังนั้น หลักเกณฑ์ของการพิจารณา (Trial) ในคดีอาญา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในคดีอาญาต้องถือว่า การพิจารณาเริ่มเมื่อศาลออกนั่งพิจารณา โดยมีโจทก์ จำเลยมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล การที่ศาลออกนั่งบัลลังก์เพื่ออธิบายฟ้องและถามคำให้การจำเลย กระบวนการพิจารณาตั้งแต่เริ่มต้นตลอดไป จนกระทั่งศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งย่อมถือว่า อยู่ในช่วงเวลาแห่งการพิจารณาของศาลทั้งสิ้น

หลักพื้นฐานในการพิจารณาคดีอาญา

การพิจารณา (Trial : Hauptverhandlung) ประกอบไปด้วยขั้นตอนทางด้านวิธีพิจารณา (Procedure) ตั้งแต่การยื่นฟ้องจนกระทั่งสิ้นสุดการพิจารณา กระบวนการพิจารณาที่สำคัญที่สุดอยู่ที่การพิจารณาของศาลชั้นต้น ในวันพิจารณาคดีกระบวนการพิจารณาจะดำเนินไปเรื่อย ๆ โดยคู่ความที่เป็นฝ่ายตรงกันข้าม นอกจากนั้นในการพิจารณาคดีอาญา ยังประกอบด้วยหลักพื้นฐาน ดังนี้คือ

- หลักฟังความทุกฝ่าย (The principle of party presentation)

ในระหว่างการพิจารณาคดีอาญา ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับทราบว่าเขาถูกกล่าวหาหรือฟ้องว่าอย่างไรและศาลจะต้องให้โอกาสแก่ข้อกล่าวหาแก่เขา¹¹ คู่ความจะต้องมี

¹⁰ ยุติ แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา, หน้า 10.

¹¹ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 15.

โอกาสอย่างเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็นตั้งแต่เริ่มการพิจารณาและในระหว่างการพิจารณา ต้องให้โอกาสคู่ความต่อสู้คดีกันได้อย่างเต็มที่และให้โอกาสคู่ความแถลงในระหว่างการพิจารณา อย่างเปิดเผย เพื่อป้องกันมิให้ศาลพิจารณากันตามอำเภอใจ ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย¹²

- หลักวาจา

การพิจารณาคดีต้องกระทำด้วยวาจา¹³ คำตัดสิน (Adjudication) อยู่ภายใต้ข้อมูลที่ได้จากวิธีพิจารณาคดีด้วยวาจาของคู่ความ ซึ่งการสืบพยานได้กระทำด้วยวาจาเพื่อให้ผู้พิพากษาได้รับทราบข้อเท็จจริง

- หลักโดยตรง

การตัดสินจะต้องอยู่บนพื้นฐานของพยานหลักฐาน ซึ่งได้จากการสืบพยาน โดยตรงภายในศาลโดยเปิดเผยเท่านั้น¹⁴ และผู้พิพากษาต้องฟังคำฟ้อง คำให้การจำเลย คำให้การพยานด้วยตนเองจะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่อื่นกระทำการแทนตนมิได้ หลักโดยตรงนี้จะทำให้ผู้พิพากษาสามารถชี้ให้เห็นพยานหลักฐานได้โดยถูกต้อง เพราะได้รู้ได้เห็นและได้ยินพยานให้การได้โดยตรง

- หลักเปิดเผย

การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยเปิดเผย นั่นคือ ในการพิจารณาและสืบพยาน ประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าฟังได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ส่วนการพิจารณาลับจะกระทำได้ เฉพาะเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศ มิให้ล่วงรู้ถึงประชาชนเท่านั้น ตามบทบัญญัติใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177

¹²Shigemitsu Dando, op. cit., Footnote 4, p.359.

¹³Shigemitsu Dando, op. cit., Footnote 4, Ibid.

¹⁴Shigemitsu Dando, op. cit., Footnote 4, p.359.

- หลักความอิสระในการชี้ว่าหนักพยานหลักฐาน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคแรก บัญญัติว่า "ให้ศาลใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยชี้ว่าหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่างพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามี การกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น" ศาลจึงมีอิสระอย่างเต็มที่ในการใช้ ดุลยพินิจวินิจฉัยชี้ว่าหนักพยานหลักฐาน โดยให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้เรียกร้องขอความ ยุติธรรมจากศาล

- หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย หลักนี้บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง นั่นคือ ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มีความผิด ความสงสัยที่จะต้องยกประโยชน์ให้ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องเป็น เรื่องความสงสัย ในข้อเท็จจริงเท่านั้น และตามหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นฐานว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามุ่งถึงการยกฟ้องผู้บริสุทธิ์มากกว่าการลงโทษผู้ผิด¹⁵

การพิจารณาจึงเป็นขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญาในศาลหลังจากศาลสั่งประทับ ฟ้องแล้ว เมื่อศาลได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำผิดและความชั่วของจำเลย ในกรณีนี้ศาลเห็นว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริง ศาลก็จะพิพากษาลงโทษจำเลย และศาลอาจกำหนดสภาพบังคับขึ้นด้วย แล้วแต่กรณี

การพิพากษา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 169 กำหนดให้ อำนาจในการพิพากษาคดีเป็นของศาล โดยบัญญัติว่า "การพิพากษาพิพากษาคดีเป็น อำนาจของศาล ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" นอกจากนี้ในมาตรา 173 กำหนดให้ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิพากษา อรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้น ผู้พิพากษาจะต้องเป็นผู้ประสานผลที่เกิดขึ้นด้วยความ ยุติธรรม ทั้งนี้โดยอาศัยแนวทางการวินิจฉัยคดีโดยอิสระ (a method of free decision)

¹⁵ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 9.

กระบวนการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมนั้น จะสิ้นสุดที่การพิพากษาโดยถือว่า คำพิพากษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยเฉพาะคำพิพากษาของศาลฎีกาซึ่งกล่าวกันว่า เป็นที่พึ่งสุดท้าย ของประชาชน เพราะเป็นการชี้ขาดตัดสินคดีซึ่งคู่ความแต่ละฝ่ายได้ต่อสู้กันมาอย่างหนัก คู่ความ และผู้เกี่ยวข้องในคดีจึงต่างรอคอยผลขั้นสุดท้าย คือ การวินิจฉัยชี้ขาดของศาลว่าจะตัดสินคดี อย่างไร และให้ฝ่ายใดเป็นผู้ชนะคดี ซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับผู้พิพากษา เพราะจะต้องใช้ความ ละเอียดถี่ถ้วนในการวิเคราะห์คำพยานทั้งสองฝ่าย ซึ่งต้องใช้สติปัญญาและต้องยกเหตุผลขึ้นมา ปรับแก้คดีให้ชัดเจน ถูกต้อง เพียงธรรมและสมเหตุสมผล สมดังภาษิตกฎหมายที่ว่า "ตุลาการ ควรคำนึงถึงความยุติธรรมเสมอ"

คำพิพากษาจึงเป็นคำชี้ขาดของศาลที่ผูกมัดด้วยรูปแบบและมีผลทางกฎหมายเป็น พิเศษ คำพิพากษาของศาลเป็นคำชี้ขาดที่ออกโดยผลของการพิจารณา และเป็นคำชี้ขาดที่ทำให้ คดีเสร็จไปจากศาล ในคำพิพากษาจะเป็นการพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำของจำเลย ตาม บทบัญญัติของกฎหมายที่ว่า "ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่ เป็น ความผิดก็ดี หรือมีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษให้ศาลยกฟ้อง แต่ถ้าศาลเห็นว่า จำเลยได้กระทำความผิดและไม่มีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย ให้ศาลลงโทษแก่จำเลย"¹⁶

การพิจารณาคดีในชั้นศาลในประเทอังกฤษ

คดีอาญาทุกคดีเมื่อปรากฏว่าจำเลยให้การปฏิเสธ ก็จะต้องทำการพิจารณาด้วย คณะลูกขุน จำนวน 12 คน แล้วศาลก็เริ่มทำการพิจารณา

ในชั้นแรก อัยการจะแถลงให้คณะลูกขุนทราบก่อนว่าตนประสงค์ที่จะนำพยาน ของตนมาพิสูจน้อย่างใดรวมทั้งประเด็นสำคัญ ๆ ที่ตนจะนำสืบด้วย เมื่อแถลงจบพนักงานอัยการ ก็เรียกพยานเข้ามาทำการสืบ พยานต้องสาบานตัว พยานแต่ละคนจะถูกซักถาม ถามค้านและ ถามตั้งตามลำดับจนหมดพยานของอัยการ บางกรณีทนายจำเลยอาจแถลงต่อคณะลูกขุนได้เลยว่า การที่อัยการนำพยานเข้ามาสืบดังกล่าวนี้ ไม่มีเหตุเพียงพอที่จะลงโทษจำเลยได้ จึงขอให้ ยกฟ้องปล่อยตัวจำเลย หากศาลเห็นสมควรก็อาจจะสั่งให้คณะลูกขุนชี้ขาดว่าจำเลยมิได้กระทำความ ผิดปล่อยตัวจำเลยไป ถ้าคณะลูกขุนไม่เชื่อในคำแถลงของทนายจำเลย หรือว่าทนายจำเลยไม่ได้ แถลงทนายจำเลยก็จะตั้งหน้าพยานจำเลยมาสืบต่อไป

¹⁶ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

ตามปกติเมื่ออัยการสืบพยานเสร็จจะต้องแถลงปิดคดีของตนก่อนที่ทนายจำเลยจะได้นำทนายเข้าสืบแก้ เว้นแต่จะมีกรณีพิเศษซึ่งอัยการไม่อาจจะคาดคะเนและศาลเห็นสมควรศาลก็จะยืดหยุ่นพิจารณาเข้ามาสืบเพิ่มเติมได้

เมื่อจบแล้วก็จะถึงขั้นสรุปคดีโดยศาล และคณะลูกขุนจะได้ทำการชี้ขาดข้อเท็จจริงในคดีนั้น ซึ่งการชี้ขาดข้อเท็จจริงดังกล่าว จะประกอบด้วยความคิดเห็นของคณะลูกขุน อันจะทำให้การกลับกรองข้อเท็จจริงละเอียดมากขึ้น

การพิจารณาคดีและพิพากษาคดีในฝรั่งเศส

การดำเนินคดีอาญาในชั้นนี้ เป็นขั้นสุดท้าย แล้วศาลจึงจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ หลักทั่วไปของการพิจารณาคดีอาญาในฝรั่งเศส ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสได้วางหลักเกณฑ์การพิจารณาคดี ดังนี้

1. การสืบพยานด้วยวาจา (Oralite' des debats)
2. การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย (Publicite des debats)
3. คู่ความทั้งสองฝ่ายโต้แย้งกันได้ (Contradiction dans les debats)

1. การสืบพยานด้วยวาจา เมื่อสอบสวน ชั้นเตรียมฟ้องเสร็จสิ้นแล้วจะได้ส่งสำนวนการสอบสวนพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษรไปให้แก่ศาลตัดสินพิพากษา แม้ว่าการสอบสวนจะได้ทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม ผู้พิพากษาศาลตัดสินยังมีอำนาจที่จะให้พยานมาให้การต่อศาลด้วยวาจาอีกครั้งก็ได้ เพราะการที่ผู้พิพากษาได้ยิน ได้ฟังเอง จะมีความเข้าใจดีกว่าอ่านในคำให้การ

2. การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย ประชาชนมีสิทธิจะไปฟังการพิจารณาคดีในศาลได้ เว้นแต่คดีที่ศาลเห็นว่าจะเป็นภัยต่อความปลอดภัยของประเทศหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี

3. คู่ความโต้แย้งกันได้ ศาลพิจารณาพิพากษาคดีไปตามพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยนำสืบ ทั้งโจทก์และจำเลยมีสิทธิที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานที่อีกฝ่ายหนึ่งนำสืบได้

การพิจารณาคดีในศาล (Tribunal Correctionnel และ Tribunal de police

1. การพิจารณาคดี

ขั้นแรก หัวหน้าศาลถามชื่อและนามสกุล และแจ้งให้จำเลยทราบว่าเป็นคนฟ้อง (อัยการ ผู้เสียหาย ฯลฯ) และตรวจดูว่า โจทก์จำเลยและพยานมาพร้อมกันแล้วหรือยัง เมื่อพร้อมแล้ว จัดให้พยานมาเบิกความ หัวหน้าศาลสอบจำเลยและฟังคำให้การของจำเลย พยานมาเบิกความพร้อมด้วยพยานหลักฐาน เมื่อสืบพยานเสร็จ โจทก์ (ฝ่ายผู้เสียหาย) จะแถลงแสดงความคิดเห็น ต่อไปเป็นหน้าที่ของอัยการแสดงความคิดเห็นและซักถามจำเลย ลงท้ายด้วยการขอให้ศาลลงโทษจำเลยตามที่อัยการเห็นว่าสมควรแก่ความผิด เสร็จแล้วจำเลยแถลงต่อผู้คดี

2. การพิพากษาคดี

เมื่อสืบพยานเสร็จ ศาลจึงจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ ถ้าเห็นว่าผิดก็พิพากษาลงโทษ ถ้าไม่ผิดก็ปล่อยตัวจำเลยไป ในการพิพากษาลงโทษจำเลยนั้น อาจจะปรับ หรือจำคุก หรือจำคุกแต่ให้รอการลงโทษไว้ก็ได้ และพิพากษาถึงค่าเสียหายด้วย

การพิจารณาคดีอาญาในศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา

การพิจารณา เป็นกระบวนการพิจารณาในศาลหลังจากที่ศาลได้ทำการชี้สองสถานหรือสอบคำให้การจำเลยแล้วจำเลยให้การปฏิเสธ หากจำเลยให้การรับสารภาพผิดทุกประการหรือรับผิดแบบมีเงื่อนไข การรับสารภาพของจำเลยมีผลเป็นการสละสิทธิการพิจารณาโดยสืบพยาน และศาลย่อมมีคำพิพากษาลงโทษได้ทันที โดยศาลอาจรอฟังรายงานของพนักงานคุมประพฤติก่อนก็ได้ การพิจารณาคดีในศาลอเมริกั้นไม่ว่าในศาลของมลรัฐหรือศาลรัฐบาลกลางจะเป็นการพิจารณาแบบครั้งเดียว กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาสืบพยานคดีนั้นติดต่อกันไป ซึ่งจะมีน้อยคดีที่ศาลอนุญาตให้เลื่อนการพิจารณาและในศาลอเมริกั้นนั้น หลังจากสอบคำให้การจำเลยแล้วจะต้องรอลำดับการพิจารณาของศาล

1. สิทธิในการพิจารณาคดีโดยเร็ว (Speedy Trial)

สิทธิในการพิจารณาคดีโดยเร็ว เป็นการพิจารณาที่คุ้มครองจำเลยในคดีอาญาไม่ให้ถูกลิดรอนเสรีภาพเกินสมควรในระหว่างที่ต้องรอการพิจารณาคดีนั้น

2. สิทธิในการพิจารณาคดีโดยลูกขุน (Right to Jury Trial)

การพิจารณาคดีโดยลูกขุน เป็นมรดกกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษ

ลูกขุน ได้แก่ สามัญชนธรรมดา ซึ่งศาลเชิญให้มาฟังการสืบพยานและมีหน้าที่วินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงของคดีนั้น ปกติจะเลือกจากบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยไม่จำกัดเพศ ศาสนา อาชีพ หรือการศึกษา จำนวนลูกขุนในคดีอาญานั้นปกติจะมี 12 คน ในศาลรัฐบาลกลาง ส่วนศาลของมลรัฐต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐ ในศาลของรัฐบาลกลางมีลูกขุน 12 คน และจะวินิจฉัยลงโทษว่าจำเลยมีความผิดได้ต่อเมื่อมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ ถ้ามีลูกขุนคนใดไม่เห็นด้วยก็ต้องสืบว่าจำเลยนั้นไม่ผิด ส่วนในศาลมลรัฐนั้นแตกต่างกันไปในมิติที่จะลงความเห็น ว่า จำเลยผิดและไม่จำเป็นที่มติของลูกขุนต้องเป็นเอกฉันท์ดังเช่น ศาลของรัฐบาลกลาง และตัวลูกขุนนั้นเองจะต้องไม่มีอคติ จำเลยจะต้องได้รับการพิจารณาโดยปราศจากอคติด้วยซึ่งหมายถึง การมีผู้พิพากษาที่ปราศจากอคติ (right to unbiased judge) การพิจารณาคดีโดยลูกขุนนี้มีผู้พิพากษา 1 คน เป็นองค์คณะ ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมการพิจารณาคดี นั่นคือ การสืบพยานของทั้งสองฝ่ายให้เป็นไปตามกฎหมาย และมีหน้าที่วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย ส่วนลูกขุนเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง

เมื่อคู่ความพร้อมศาลจะมีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีตามลำดับ

ดังนี้

1. การแถลงการณ์เปิดคดีโดยคู่ความ
2. การนำสืบพยานของฝ่ายโจทก์
3. การนำสืบพยานของฝ่ายจำเลย
4. การแถลงการณ์ปิดคดีโดยคู่ความ

เมื่อคู่ความแถลงการณ์ปิดคดีเสร็จแล้ว ผู้พิพากษาจะบอกว่าคดีนี้คดีได้เสร็จ การพิจารณาแล้ว แล้วจึงเป็นหน้าที่ของคณะลูกขุนที่จะพิจารณาว่าจำเลยนี้กระทำผิดตามที่ฟ้องหรือไม่ โดยผู้พิพากษาจะอธิบายถึงหลักกฎหมาย หลักกฎหมายที่ผู้พิพากษาอธิบายแก่ลูกขุนนี้ส่วนใหญ่ไม่ว่าในศาลของรัฐบาลกลางหรือมลรัฐจะมีคู่มือให้ผู้พิพากษาอ่านจากคู่มือเป็นส่วนใหญ่ หากลูกขุนไม่เข้าใจข้อกฎหมายที่ผู้พิพากษาอธิบายก็มีสิทธิซักถาม เมื่อไม่มีคำถาม ผู้พิพากษาจะบอกให้ลูกขุนเข้าไปในห้องประชุมของลูกขุน และเมื่อพิจารณาเสร็จแล้วจึงให้มาแจ้งให้ผู้พิพากษาทราบ ผู้พิพากษา

จะหนึ่งพิจารณาและเรียกให้จำเลยยื่นฟังคำวินิจฉัยของลูกขุน คำวินิจฉัยของลูกขุน ถือว่าเป็นที่สิ้นสุด
คู่ความไม่มีสิทธิอุทธรณ์เพราะถือว่าการวินิจฉัยในข้อหาข้อเท็จจริง คู่ความอาจอุทธรณ์ในข้อหา
ข้อกฎหมายได้

2.2 การดำเนินคดีอาญาที่ผิดพลาด

3.2.1 ขอบเขตของการดำเนินคดีที่ผิดพลาด (Miscarriage of Justice)

ตาม Black's Law Dictionary* ได้กำหนดนิยามให้ความหมาย
Miscarriage of Justice ไว้ว่า การตัดสิน หรือผลของกระบวนการพิจารณาของตามกฎหมาย
ที่เป็นอคติ หรือขัดกับสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา

หากพิจารณาในทางตรงกันข้ามกับ Miscarriage of Justice นี้ ได้แก่
ผลของการตัดสินของศาลที่ชอบด้วยกฎหมายที่สุดสำหรับจำเลย

นอกจากนี้ Black's Law Dictionary ยังให้นิยาม Miscarriage of
Justice ต่อไปอีกว่า ให้รวมถึงการแจ้งข้อหาผิดพลาดและการดำเนินคดีที่ไม่มีได้กระทำภายใต้
บทบัญญัติของกฎหมาย ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า Miscarriage of Justice ครอบคลุมตลอด
กระบวนการทางอาญาในการพิสูจน์ความถูกต้องของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยเริ่มแต่
การจับกุม แจ้งข้อหา การรวบรวมพยานหลักฐาน จนกระทั่งศาลพิพากษา จะต้องกระทำโดย
ถูกต้องตามกฎหมายถูกต้องด้วยบุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งสามารถที่จะให้คำจำกัดความ Miscarriage
of Justice ได้ว่า การอำนวยความสะดวกหรือการดำเนินคดีอาญาที่ผิดพลาด
แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเนื่องจากการพิจารณาของศาลและคณะลูกขุนแล้ว
แต่กรณี
2. ความผิดพลาด ที่เกิดขึ้นก่อนการพิจารณาของศาล อาทิเช่น การจับกุม
การสอบสวน เป็นต้น

*Paul Minn. Black's Law Dictionary, West Publishing Co.
Ltd., 1979

อนึ่ง หากปรากฏว่ามีการอำนวยการความยุติธรรมที่ผิดพลาด ในปัจจุบันสามารถ
ดำเนินการแก้ไขได้ 3 กรณีด้วยกัน คือ

1. อุทธรณ์ต่อศาลสูง ให้ศาลสูงทำการพิจารณาคดีอาญาใหม่ เพื่อเป็นการ
ทบทวนการพิจารณาของศาลชั้นต้น และแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ซึ่งในประเทศไทยนั้น
สามารถกระทำได้ภายในระยะเวลาอันจำกัด คือ 1 เดือน นับแต่ศาลชั้นต้น หรือ ศาลอุทธรณ์
พิพากษา แต่ในต่างประเทศในบางประเทศ การอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์นั้น สามารถกระทำได้
ตลอดเวลาที่พบว่า มีการอำนวยการความยุติธรรมที่ผิดพลาด อาทิเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา
ประเทศอังกฤษ เป็นต้น
2. การขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ (retrial) ให้ศาลทบทวนการ
พิจารณาคดีของศาลอีกครั้งหนึ่งเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น
3. การแก้ไขข้อผิดพลาดโดยศาลที่พิจารณาคดีนั้นเอง โดยอาศัยเพียงเพียง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27¹⁸ ซึ่งการแก้ไขดังกล่าวเป็นการแก้ไข
ข้อผิดพลาดเล็กน้อยที่ศาลที่ทำการพิจารณาพบว่าเกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาของศาล และ
ความผิดพลาดดังกล่าวอาจส่งผลให้การพิจารณาของศาลเป็นไปโดยไม่ยุติธรรม (Injustice)
ได้

3.2.2 ความผิดพลาดของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และองค์กรของรัฐ

(Miscarriages of Justice)

การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ประกอบด้วยองค์กรของรัฐหลายองค์กรปฏิบัติหน้าที่ที่
แตกต่างกัน และประสานกันเพื่อให้การดำเนินคดีอาญานำผู้กระทำความผิดไปลงโทษตามกฎหมาย
อาญาของรัฐ ตามขั้นตอนและวิธีการซึ่งกำหนดไว้โดยกฎหมายดังกล่าวโดยสิ้นเชิงมาแล้วข้างต้น
แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐดังกล่าว ย่อมจะปรากฏความผิดพลาดในการ
ดำเนินคดี อันเป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกกระทบกระเทือนต่อสิทธิ เสรีภาพและสูญเสียสิทธิ

¹⁸ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27

เสรีภาพตลอดจนทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งการดำเนินคดีอาญาที่ผิดพลาดโดยรัฐดังกล่าว มิได้เกิดขึ้น เพราะในประเทศไทยเท่านั้น หากแต่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกระบบกฎหมาย ไม่มีระบบกฎหมายใดที่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาได้¹⁹ ซึ่งความผิดพลาดของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ สามารถแยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณีด้วยกัน คือ

3.2.2.1 ความผิดพลาดในขั้นก่อนการพิจารณาคดีในศาล

กระบวนการก่อนพิจารณาคดีในชั้นศาล เริ่มตั้งแต่การสืบสวน สอบสวน จับกุมผู้ถูกกล่าวหาและรวบรวมพยานหลักฐานอื่น เกี่ยวกับการกระทำความผิด ตลอดจนการฟ้องร้อง ดำเนินคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งสาเหตุของการผิดพลาดของการดำเนินคดีอาญาในขั้นนี้อาจจะเกิดจากการจับผู้ถูกกล่าวหาผิดตัว และการบิดเบือนพยานหลักฐานอื่น เกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาของพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ และอัยการ ตลอดจนคำรับสารภาพที่ผิดพลาดของผู้ถูกกล่าวหา²⁰ ในกรณีคำรับสารภาพที่ผิดพลาด อาจจะทำให้เกิดการปล่อย ปล่อย ปล่อย ปล่อย เนื่องจากความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป ทั้งนี้รวมตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ และอัยการ ซึ่งมีได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบทั้งการประพฤติปฏิบัติขององค์กรของรัฐดังกล่าวในบางกรณี มิได้อำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ หรือขาดประสบการณ์ในการดำเนินคดี เป็นเหตุให้มีการดำเนินคดีโดยมิชอบและผิดพลาด โดยมีองค์กรของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องกับ การดำเนินคดีในส่วนนี้ ดังนี้

ก. ตำรวจ (Police) เป็นหน่วยงานแรกของกระบวนการยุติธรรม โดยมีบทบาทที่สำคัญในฐานะเป็นกลไกของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายและเป็นผู้พบการกระทำความผิด ก่อนหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม อำนาจหน้าที่ของตำรวจที่สำคัญตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ การสืบสวน จับกุม และการสอบสวน ดังกล่าวแล้วข้างต้น

¹⁹Micheal Zander. A Matter of Justice, Oxford University Press, 1989. P.203

²⁰Terence Ingman. The English legal Process, Blackstone press Limited, 1994. p.164

การสืบสวน²¹ เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบ รายละเอียดแห่งความผิด การสืบสวนจึงจำต้องอาศัยเทคนิคในการปฏิบัติงานหลายลักษณะ เพื่อให้ได้พยานหลักฐานในการที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด แต่เนื่องจากการสืบสวนจำเป็นต้องใช้ดุลพินิจในการดำเนินการ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและรายละเอียดแห่งความผิด จึงเปิดช่องให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ทำการสอบสวนใช้อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้ทั้งในทางที่เป็นคุณและโทษแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งในการกระทำความผิดดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงมักปรากฏเสมอว่ามีการใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยการกลั่นแกล้งผู้ต้องสงสัยหรือเฝ้าหมายกรณิน่าอาจจะไม่ได้เกิดจากการจงใจกลั่นแกล้ง แต่พฤติการณ์หรือสิ่งแวดล้อมทำให้ผู้ทำการสอบสวนบังเอิญเข้าไปในทางที่ผิดได้ ประกอบกับความประสงค์ที่จะดำเนินการสืบสวนให้เป็นผลสำเร็จเพื่อผลงาน ความดีความชอบที่จะได้รับ ทำให้การใช้อดุลพินิจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปในทางที่ให้โทษมากกว่าที่จะให้คุณ ทำให้กระทบกระเทือนแก่สุจริตชนเป็นอย่างมาก

การจับกุม เนื่องจากการจับกุมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้กระทำความผิด และเพื่อทราบถึงรายละเอียดของการกระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวน เพื่อเป็นการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ การจับกุมจึงเป็นกระบวนการที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก ดังนั้นในการจับกุมเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีอำนาจจับกุมจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 77 - 84) เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลให้ปลอดภัยจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นหลักที่สอดคล้องกับหลักประกันเกี่ยวกับเสรีภาพของบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ²²

²¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(10)

²² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มาตรา 28 บัญญัติว่า

"บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย

การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นบุคคลไม่ว่ากรณีใด ๆ จะกระทำได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย"

ในการจับกุมผู้ต้องสงสัย ควรมีการสืบสวนข้อเท็จจริงหรือรวบรวมพยานหลักฐานพอสมควรจนมีเหตุผลเชื่อได้ว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ไม่ใช่ทำการจับกุมตามข้อสงสัยของเจ้าหน้าที่หรือตามคำร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ โดยไม่ได้สืบสวนให้ได้ความแน่ชัดก่อนเป็นเหตุให้เกิดความบกพร่องและไม่มีประสิทธิภาพในการจับกุม ทำให้จับกุมผิดตัว เป็นต้น

การสอบสวน ถือว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความสำคัญยิ่ง เป็นหัวใจของการดำเนินคดี เพราะเป็นขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่น ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ²³ ดังนั้นการสั่งคดีและการดำเนินคดีของอัยการตลอดจนถึงการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาล ต่างก็ต้องอาศัยเนื้อหาสาระตามสำนวนการสอบสวน เป็นสำคัญ ดังนั้นหากการสอบสวนมิได้กระทำให้โดยถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย มิได้กระทำให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย หรือมิได้กระทำให้ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ผลเสียหายที่ตามมาก็คือ ทำให้อัยการสั่งฟ้องคดี ทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องเดือดร้อนถูกจำกัดเสรีภาพ เสื่อมเสียชื่อเสียง รวมทั้งอาจถูกศาลพิพากษาลงโทษโดยเฉพาะโทษประหารชีวิตหรือจำคุกซึ่งเป็นโทษที่ร้ายแรง นอกจากนี้ทำให้ อัยการสั่งไม่ฟ้องคดีทั้งที่ควรสั่งฟ้อง ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ควรถูกลงโทษกลับไม่ต้องรับโทษตามกฎหมาย²⁴

จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการสอบสวน คือ การรวบรวมพยานหลักฐานเพราะกฎหมายให้อำนาจแก่ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานไว้อย่างกว้างขวาง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา เช่น ตรวจตัวผู้ต้องหา ตรวจสิ่งของซึ่งใช้เป็นพยานหลักฐานได้ สอบปากคำผู้ต้องหาหรือบุคคลอื่นในฐานพยาน รวมถึงตลอดถึงการจับกุม คุมขัง เป็นต้น²⁵

²³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(1)

²⁴สุจินต์ ทิมสุวรรณ, กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ. (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ, 2525) หน้า 50.

²⁵บัญญัติ สุชีวะ. "ผลประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย," อุลพาท

การรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น วิธีการชี้ตัวผู้ต้องหาซึ่งอาจเกิดข้อผิดพลาดได้ง่าย ไม่ว่าจะในชั้นก่อนดำเนินการฟ้องร้องหรือในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งอาจทำให้มีการลงโทษบุคคลผิดตัวไปได้ เพราะการชี้ตัวผู้ต้องหาที่นั้นส่วนมากพยานหรือผู้เสียหายจะคิดว่าผู้ที่ถูกจับเป็นคนร้าย จึงทำให้เข้าใจว่ามีรูปร่างหน้าตาคล้ายกันหรือเป็นคนเดียวกัน นอกจากนั้นพยานหรือผู้เสียหายอาจจำผู้ต้องหาไม่ได้ เพราะเวลาล่วงเลยไป ประสิทธิภาพในการจำไม่ได้พอหรือในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพลสูง ผู้เสียหายหรือพยานผู้ที่ยอมเกรงกลัวไม่กล้าชี้ เพราะเกรงจะเกิดอันตรายแก่ตน และครอบครัวจึงชี้ผิดคนไป นอกจากนั้นอาจเกิดการกลั่นแกล้งด้วยสาเหตุโกรธเคือง อาจแกล้งชี้คนที่ไม่ได้กระทำความผิดได้เช่นกัน รวมถึงลดจนการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริตขององค์กรของรัฐสร้างพยานเพื่อปกป้องปราศรัยสิทธิ ซึ่งมีได้กระทำความผิดจนทำให้ศาลใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาด

ในต่างประเทศ Professor Borchard ได้เขียนหนังสือชื่อ

Convicting the Innocent แสดงสถิติว่ามีการลงโทษผู้ไม่ผิดถึง 65 คดี และต่อมาปรากฏว่าจำเลยเหล่านั้น เป็นผู้บริสุทธิ์โดยบุคคลอ้างที่ถูกอ้างว่าจำเลยเป็นผู้ฆ่านั้นยังมีชีวิตอยู่บ้าง หรือไม่ก็ได้ตัวผู้กระทำความผิดจริง ๆ มาลงโทษภายหลังบ้าง หรือได้พยานหลักฐานใหม่อันพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดบ้าง ในจำนวนคดีที่ลงโทษคนไม่ผิดนี้ 29 คดี เกิดจากการชี้ตัวผิด และ 8 ใน 29 คดีนี้จำเลยและผู้กระทำความผิดจริง ๆ ไม่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงกัน เลยแม้แต่ห้อย²⁶ตัวอย่างเช่น

ในคดี Adolf Beck นาย Smith ได้ทำการฉ้อโกงสตรีหลายคนในลอนดอน โดยหลอกลวงว่าเขาเป็นเศรษฐีขอแต่งงานด้วย ต่อจากนั้นก็หลอกลวงเอาทรัพย์สินต่าง ๆ ของสตรีเหล่านั้นไป ในที่สุด Smith ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก พอพ้นโทษแล้วได้ 14 ปี ก็มีการฉ้อโกงทำนองเดียวกันนั้นเกิดขึ้นอีก ตอนนี้นาย Adolf Beck ซึ่งระหว่าง Smith ถูกจำคุกอยู่ได้อยู่ที่อเมริกาได้ได้กลับมอลอนดอน เลยถูกจับในข้อหาฉ้อโกงนั้น ความจริงผู้ฉ้อโกงคือ Smith นั่นเอง แต่สตรีที่ถูกฉ้อโกงไม่ต่ำกว่า 12 คน ได้ชี้ตัวนาย Adolf Beck ว่าเป็นผู้ฉ้อโกงคน มีอยู่คนเดียวเท่านั้นที่ไม่ใช่ Adolf Beck เพี้ยน Adolf Beck ไม่สามารถอ้าง

²⁶บัญญัติ สุชีวะ, "ผลประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย," อุลพาท

ฐานที่อยู่ในขณะที่ถูกหาว่าอยู่กับสตรีบางคนที่เป็นผู้เสียหายได้ และเพ็ญ Adolf Beck มีตัวจำคุก เครื่องเพชรของสตรีอยู่ด้วย ก็เลยถูกศาลพิพากษาให้จำคุก 7 ปี เมื่อ Adolf Beck พ้นโทษแล้ว 2 ปี ได้มีคดีฉ้อโกงเช่นนี้ขึ้นอีก และ Adolf Beck ก็ถูกจับและถูกลงโทษอีกครั้งหนึ่ง เพราะสตรี 4 คน ได้ชี้ตัว Adolf Beck ว่าเป็นผู้ทำผิด ประกอบกับผู้ชำนาญการพิสูจน์ลายมือ ได้ยืนยันว่าลายมือของ Adolf Beck ในสมุดพกเป็นลายมือเดียวกับจดหมายที่ผู้กระทำความผิดได้ส่งไปยังผู้เสียหาย แต่คราวนี้ Adolf Beck โศกดิ้นหนอยที่ระหว่างนั้นมีคดี เช่นว่านี้ เกิดขึ้นอีก และ Smith ถูกจับและพิสูจน์ได้ว่า ผู้กระทำความผิดครั้งก่อนนั้นก็คือ Smith นั่นเอง Adolf Beck จึงถูกปล่อยและได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากรัฐบาลเป็นเงิน 5,000 ปอนด์

หรือในคดี Oscar Slater ของสก๊อตแลนด์ Slater ถูกลงโทษจำคุกฐานฆาตกรรมโดยพยานโจทก์ซึ่งได้เห็นจำเลยก่อนมีการชี้ตัวได้ชี้ตัว Slater ว่าเป็นคนร้าย Slater ถูกจำคุกอยู่ 18 ปี จึงรู้ว่า Slater มีใจคนร้าย และได้รับการปลดปล่อยตัวพร้อมกับค่าสินไหมทดแทนเป็นเงิน 6,000 ปอนด์²⁷

สำหรับกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย การที่กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนอย่างกว้างขวาง ย่อมก่อให้เกิดการใช้อำนาจหน้าที่ในการทนายพยานหลักฐานเท็จ อันไม่สามารถที่จะสามารถตรวจสอบหรือคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากพยานหลักฐานจะเท็จหรือไม่พนักงานสอบสวนเท่านั้นที่ทราบ อาทิเช่น คดีฆาตกรรมนางสาวเชอรั้ แอน คัตแดน

คดีนี้เกิดเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2529 นางสาวเชอรั้ แอน คัตแดน ได้ถูกฆาตกรรม แล้วหาศพไปทิ้งไว้ริมป่าชายเลน ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ และมีบุคคลผู้พบเห็นศพ ในวันที่ 25 กรกฎาคม 2529 จึงแจ้งตำรวจสถานีตำรวจภูธร จังหวัดสมุทรปราการทราบ ภายหลังจากการสืบสวนและสอบสวนพยานหลักฐานแล้ว พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธร จังหวัดสมุทรปราการ ผู้รับผิดชอบคดีนี้ อันได้แก่ พ.ต.อ.กว้าง ชาญศิลป์ หัวหน้าพนักงานสอบสวน พ.ต.ท.ล้ำเลิศ อรรถนิธธา, พ.ต.ท.มงคล ศิริโพธิ์,

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6 - 7.

พ.ต.ท.วิสาร เป็งงา, พ.ต.ท.สันติ เพ็ญสูตร และ ร.ต.อ.ประหยัด เจงม ได้ดำเนินการจับกุมผู้ต้องหา จำนวน 5 คน คือ นายวินัย หรือ แจ็ค ชัยพานิช และพนักงานของนายวินัย คือ นายรุ่งเฉลิม เรือ เฮาดี กนก ชวาลชัย, นายพิทักษ์ คำชาย, นายกระแสร์ พลอยกุ่ม และนายอวิชชัย กิจประยูร โดยแจ้งข้อหา นายวินัย หรือ แจ็ค ชัยพานิช ว่า จ้างวานฆ่าบุคคลอื่น และแจ้งข้อหาลูกน้องของ นายวินัย ชัยพานิช อีก 4 คน ว่า ร่วมกันฆ่าบุคคลอื่น โดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อน โดยมีพยานปาก นายประเมิน โภชพลัด ผู้รู้เห็นเหตุการณ์ ให้การเป็นพยานว่าเห็นบุคคลทั้งสี่คน พนักงานของ นายวินัย ชัยพานิช แบนนางสาวเชอซี แอน ดันแดน ออกจากอาคารควอลิตี้ อาดีเท็ค ซึ่งเป็นสำนักงานของ นายวินัย ชัยพานิช ประกอบด้วย พยานอื่น ๆ ฯลฯ พนักงานสอบสวนดังกล่าวจึงได้สรุปสำนวนส่งฟ้องผู้ต้องหาทั้ง 5 คนดังกล่าว ต่อมาพนักงานอัยการได้มีคำสั่งไม่ฟ้องนายวินัย หรือ แจ็ค ชัยพานิช และส่งฟ้องบุคคลที่เหลืออีก 4 คน จนในที่สุด ศาลจังหวัดสมุทรปราการลงโทษประหารชีวิตบุคคลทั้ง 4 เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2533 จำเลยทั้งสี่อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องและอัยการฎีกา ศาลฎีกาพิพากษาขึ้นตาม ศาลอุทธรณ์ เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2536 ความปรากฏว่า นายรุ่งเฉลิมหรือเฮาดี กนกชวาลชัย ได้ถึงแก่ความตายในขณะที่ได้รับการประกันตัวระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ นายกระแสร์ พลอยกุ่ม ได้ตกเป็นศพการไปตลอดชีวิต ต่อมาพนักงานสอบสวนกองปราบปรามได้ค้นพบพยานหลักฐานและบุคคลที่ทำการฆาตกรรมนางสาวเชอซี แอน ดันแดน ที่แท้จริงซึ่งได้แก่ นายสมใจ และนายสมพงษ์ บุญฤทธิ์ และนายสมัคร์ รูปบุชการ ซึ่งเป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย ยังคงมีข้อผิดพลาดต่าเห็นคดีกับคู่บริสุทธิ์ และไม่สามารถคุ้มครองคู่บริสุทธิ์ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น คู่บริสุทธิ์สมควรจะต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขและเยียวยาต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 4

นอกจากนี้การที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานไว้อย่างกว้างขวาง โดยให้รวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกร้องหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด (ตามมาตรา 131) แสดงว่าการสอบสวนจะต้อง

ดำเนินไปโดยพนักงานสอบสวนวางตัวเป็นกลางรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้ต้องหา²⁸

สำหรับประเทศไทยในทางปฏิบัติหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ พนักงานสอบสวน จดทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เห็นหนักในทางที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหา ส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาจะงดเว้นหรือไม่ยอมรับรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน กล่าวอีกนัยหนึ่ง พนักงานสอบสวนได้ตั้งตัวเป็นฝ่ายตรงข้ามกับผู้ต้องหาตนเอง²⁹ และมักให้ความสำคัญแก่พยานหลักฐาน เฉพาะที่เป็นประจักษ์พยานโดยตรงมากกว่าพยานแวดล้อมกรณีในเรื่องนี้มีผู้เห็นว่า

พนักงานสอบสวน เมื่อมีผู้มาร้องทุกข์ให้ดำเนินคดี มิใช่จะมุ่งหาพยานหลักฐาน เพื่อฟ้องผู้ต้องหาแต่อย่างใดเลย จะต้องพิจารณาถึงหลักฐานต่าง ๆ มาพิสูจน์ความผิดที่กล่าวหาเท่านั้นด้วย หากไม่เป็นความจริงผู้ต้องหาจะพ้นจากการที่จะต้องรับโทษ นับว่าเป็นการสอบสวนที่ไม่ให้ความเป็นธรรมต่อผู้ต้องหาอย่างยิ่ง³⁰

ดังนั้น ปัญหาและข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวน ส่วนหนึ่งมาจาก บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย ซึ่งบัญญัติไว้ไม่แจ่มชัดโดยให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในลักษณะเป็นดุลพินิจไว้อย่างกว้างขวาง (มาตรา 2 (1) และมาตรา 131) ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวน เหล่านี้ได้ใช้บทบัญญัติเหล่านี้เป็นประโยชน์แก่ตนในการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา การให้ดุลพินิจอย่าง

²⁸ กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (4)", วารสารอัยการ 4 (พฤษภาคม 2524) : 53.

²⁹ กุลพล พลวัน, ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (4), หน้า 53.

³⁰ พล.ต.ท. สืบ พงษ์สุวรรณ, "การให้ความเป็นธรรมในการสอบสวนและสิทธิของผู้ต้องหา" เอกสารการสัมมนานักกฎหมายแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 เรื่องบทบาทนักกฎหมายในสังคมปัจจุบัน ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 16 - 18 มกราคม 2513, หน้า 119.

กว้างขวางโดยขาดการตรวจสอบและคานงัดซึ่งกันและกันจากองค์กรอื่น ไม่ปรากฏว่ามีประเทศใดในโลกที่ยอมปล่อยให้องค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่องค์กรเดียวมีอำนาจในการสอบสวนโดยปราศจากการตรวจสอบในทุกรายการของการสอบสวนจากองค์กรอื่น³¹ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการที่พนักงานสอบสวนต้องกระทำการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย มีสาเหตุและความจำเป็นหลายประการด้วยกัน เช่น

1. พนักงานสอบสวนอาจได้รับการอบรมวิธีการสอบสวนไม่เพียงพอ เพราะการสอบสวนเป็นวิชาการที่ควรได้รับการฝึกอบรมกันอย่างจริงจัง และเป็นเวลานานพอสมควร
2. ที่ศรัทธาของพนักงานสอบสวนบางรายที่ว่าจะหาสิ่งใดก็ได้ตามความพอใจ แม้ในการสอบสวนคดีธรรมดาที่พยานพร้อมที่จะให้ความร่วมมืออยู่แล้ว ก็อดที่จะทำการสอบสวนโดยมิชอบอยู่เช่นนั้น เช่น บังคับให้พยานให้การเกินเลยไปกว่าที่พยานสมัครใจ ตลอดจนทนายทนายหลักฐานเท็จ และให้พยานให้การตามที่ตนปรารถนา เป็นต้น
3. การขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ช่วยในการเสาะหาพยานหลักฐาน เช่น การพิสูจน์ลายมือ การพิสูจน์บาดแผล วิถีกระสุน รวมทั้งความรู้ที่จะหาสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวมาใช้ในการพิสูจน์ความคิดของผู้กระทำความผิดด้วย ดังนั้น การสอบสวนจึงอาศัยคำให้การของพยานบุคคลเป็นหลัก ถ้าหากพยานไม่ให้ความร่วมมือหรือหาพยานที่รู้เห็นไม่ได้ การสอบสวนเกือบจะหยุดชะงัก พนักงานสอบสวนจึงจำต้องใช้วิธีการเกือบทุกประการที่จะให้พยานบุคคลให้การได้ว่ารู้เห็นอย่างไรบ้าง

³¹ อัคราทร จุฬารัตน, "สิทธิของผู้ต้องหาที่ได้รับการมองข้ามหรือหลงลืม,"

4. เป็นการสืบเนื่องมาจากการจับกุมผู้ต้องหาโดยมิได้รับส่วนข้อเท็จจริง ให้ได้รับความพอสมควรก่อน (ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการจับกุม) กล่าวคือ เมื่อจับผู้ต้องหามาแล้วถึงจะตั้งต้นหาพยานหลักฐาน หรือข้อเท็จจริงทั้งหมดซึ่งวิธีการเช่นนี้เท่ากับบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องตกบันไดพลอยโจนไปด้วย เพราะมีการควบคุมและฝากขังผู้ต้องหาไปบ้างแล้ว เพื่อไม่ให้ถูกผู้ต้องหาฟ้องศาลฐานใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบหรือถูกเพ่งเล็งจากผู้บังคับบัญชา เพราะไปจับกุมผู้ต้องหาโดยไม่มีเหตุผลพอสมควร เพื่อป้องกันตนเองมิให้ต้องประสบความยุ่งยากดังกล่าว พนักงานสอบสวนจึงต้องหาพยานมาให้ได้ซึ่งบางครั้งอาจไม่ชอบด้วยวิธีการสอบสวนตามกฎหมายก็ต้องสิ้นกรรมกันไป ทั้งนี้ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 บัญญัติให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถทำการจับกุมได้หากปรากฏว่า พบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิดหรือมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมืออาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถ อาจใช้ในการกระทำความผิด หรือเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วจลบทหนี การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น ย่อมเปิดโอกาสให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจใช้อำนาจที่กฎหมายให้ทำการจับกุมผู้ถูกกล่าวหาได้โดยง่าย รวมตลอดถึงการออกหมายจับผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ซึ่งอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจสามารถกระทำได้โดยง่าย ขาดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล และการตรวจสอบที่ได้มาตรฐาน แม้ว่าในทางปฏิบัติจะปรากฏระเบียบให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้ถ่วงดุลอำนาจของตำรวจ แต่เนื่องจากโดยสภาพแห่งหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองไม่ต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินคดีอาญาโดยตรง จึงทำให้การถ่วงดุลอำนาจของตำรวจขาดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ

ในการควบคุมและคุมขัง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ให้อำนาจตำรวจในการควบคุมผู้ต้องหาได้เป็นเวลานาน และถือปฏิบัติทำการจับกุมก่อนแล้วสอบสวนในภายหลังว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ ตลอดจนอำนาจในการปล่อยชั่วคราวในเบื้องต้นเป็นอำนาจเด็ดขาดของตำรวจ มีการเรียกหลักประกันที่เกิดความจริง บุคคลยากจนไม่สามารถประกันตัวได้ ดังนั้นจึงก่อให้เกิดระบบการสอบสวนโดยยึดหลักการค้นหาความจริง มิใช่การค้นหาความจริง นอกจากนี้ กรมตำรวจยังมีนโยบายมุ่งถึงผลของการปราบปรามอาชญากรรมให้ได้ผลงานในทางสถิติการจับกุมโดยมิได้เห็นความสำคัญของความถูกต้องและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ อันส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจมิได้คำนึงถึงการเคารพต่อสิทธิเสรีภาพของ

ประชาชนด้วย และขาดการกลั่นกรองการปฏิบัติหน้าที่ ก่อให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ที่มีขอบจับกุม ผู้บริสุทธิ์ซึ่งมิได้กระทำความผิดแท้จริง

5. การกวัดจันจากผู้บังคับบัญชา ก็เป็นแรงผลักดันให้พนักงานสอบสวน จัดองค์การบางอย่างโดยไม่สมัครใจ กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นโดยเจตนาที่ดีที่ประชาชนให้ความสนใจมาก และสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ ซึ่งคดีเช่นนี้ผู้บังคับบัญชาย่อมให้ความสนใจเป็นพิเศษ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจึงต้องใช้เวลาความสามารถในการทาคดีเป็นอย่างดีที่สุด และย่อมรวมความถึงการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาที่ได้รับกุมมา เพื่อประกอบกันเป็นสำนวนสอบสวนที่ดีและขึงน้ำหนักเพียงพอที่จะขอให้พนักงานอัยการสั่งฟ้องได้ แรงผลักดันดังกล่าวข้างต้นนี้เองทำให้พนักงานสอบสวนจำนวนไม่น้อยต้องกรงการไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น สร้างพยานขึ้นเองทั้งหมด โดยพยานเหล่านี้ไม่เคยเห็นเหตุการณ์เลย³² เป็นต้น

6. ระบบการสอบสวนในชั้นพนักงานตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 131 ๑ ให้อำนาจพนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถกระทำ ได้ เพื่อที่จะประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด แต่จากพฤติการณ์ในการสอบสวนของพนักงานตำรวจที่ถือปฏิบัติ จะทำการรวบรวมพยานหลักฐานเฉพาะพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะเอาผิดผู้ต้องหา เป็นสำคัญ โดยละเลยต่อการรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหา ซึ่งมุ่งที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา นอกจากนี้เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจสอบสวนโดยอิสระและเด็ดขาดปราศจากการ ตรวจสอบจากองค์กรอื่น เช่น นายความ อัยการ และศาลไม่อาจมีส่วนรับรู้หรือตรวจสอบ การรวบรวมพยานหลักฐานและการรวบรวมพยานหลักฐานและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนได้ ในทางปฏิบัติ จึงก่อให้เกิดการแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบ ซึ่งขัดกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 กำหนดห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทรมานหรือจัดให้ทรมานใด ๆ ซึ่งเป็นล่อลวงหรือขู่เข็ญ หรือให้สัญญากับผู้ต้องหา เพื่อจงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่

³² สุจินต์ ทิมสุวรรณ, กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ, หน้า 56 - 59.

ถูกกล่าวหา และมาตรา 131 ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น เป็นเหตุให้พนักงานอัยการ ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ในการสั่งคดีและว่าความในศาลมีอาจได้รับรู้เห็นการดำเนินของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปโดยชอบ

หรือมิชอบ ทั้งนี้ เนื่องจากตามกฎหมายมิได้ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการตรวจสอบการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นเหตุ การพิจารณาสั่งคดีผิดพลาดตามรายละเอียดที่ปรากฏตามสำนวนการสอบสวน³³

ด้วยสาเหตุที่พอประมวลได้ข้างต้น ทำให้การสอบสวนเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และกระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือบุคคลผู้บริสุทธิ์ได้เสมอ และยิ่งผลกระทบไปถึงกระบวนการยุติธรรมขึ้นไป ซึ่งได้แก่ การพิจารณาดำเนินการฟ้องร้องคดีของพนักงานอัยการ ตลอดจนการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลผิดพลาดไปตามการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวที่ว่า ต้นไม้เป็นพืชย่อมผลิติดอกออกผลเป็นพืชด้วย

๒. อัยการ อำนาจหน้าที่ของอัยการในปัจจุบัน นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ แล้ว อำนาจหน้าที่ที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ การดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวแล้วข้างต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³³สำนักงานอัยการสูงสุด คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รายงานเสวนาทางวิชาการ เรื่อง "คดี เซอร์แอน...กระบวนการยุติธรรมจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร" 9 พฤศจิกายน 2538.

การดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาเป็นหน้าที่หลักของอัยการและไม่ว่า หลักการฟ้องร้องคดีอาญา³⁴ จะเป็นหลักการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมาย (Legality Principle) หรือหลักการฟ้องคดีอาญาตามดุลพินิจ (Opportunity Principle) ก็ตาม สิ่งซึ่งมีความสำคัญ ในการฟ้องร้องคดีอาญา ได้แก่ การสั่งคดี กล่าวได้ว่า การสั่งคดีเป็นหัวใจในการดำเนินคดีของ งานอัยการ อัยการมีดุลพินิจอันกว้างขวางในการที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาก็ได้ ดุลพินิจในการสั่งคดีนี้เองอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการสั่งฟ้องได้ ข้อผิดพลาดที่สำคัญที่สุดก็คือ การสั่งฟ้อง ผู้ต้องหาโดยที่ผู้ต้องหานั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด กล่าวได้ว่า การใช้ดุลพินิจผิดพลาดในการ สั่งฟ้องของอัยการอาจเนื่องมาจาก

1. ส่วนของการสอบสวนของพนักงานสอบสวนบกพร่อง กล่าวคือ เมื่อพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานและสรุปสำนวนเสนอความเห็นส่งมาให้อัยการ เพื่อพิจารณาในการสั่งคดี อัยการจะพิจารณาส่วนการสอบสวนรวมทั้งการพิจารณาผลการ ดำเนินคดีในศาลทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้วจึงออกคำสั่ง ซึ่งมีผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อ คดี เช่น สั่งไม่ฟ้องหรือสั่งฟ้อง³⁵ แต่การที่จะให้การดำเนินคดีของอัยการมีประสิทธิภาพนั้น

³⁴ หลักการฟ้องคดีอาญาของอัยการ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. หลักการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมาย (Legality Principle) ซึ่งมีหลักการ โดยย่อว่า เมื่ออัยการพิจารณาหลักฐานการสอบสวนแล้วมีเหตุผลเชื่อว่า ผู้ต้องหากระทำความผิด อัยการมีหน้าที่ต้องฟ้องหาต่อศาลเสมอและเมื่อฟ้องแล้ว จะยุติคดีด้วยการถอนฟ้องไม่ได้ ประเทศ ที่ใช้หลักการนี้ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน กรีซ สเปน อิตาลี รวมทั้งกลุ่มประเทศ คอมมิวนิสต์

2. หลักการฟ้องคดีอาญาตามดุลพินิจ (Opportunity Principle) มีหลักการ โดยย่อว่า เมื่ออัยการพิจารณา หลักฐานการสอบสวนแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ต้องหากระทำความผิด อัยการมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะไม่ฟ้องผู้ต้องหาก็ได้ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมเป็นเรื่อง ๆ ไป ประเทศที่ใช้หลักการนี้ ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เบลเยียม ไทย เป็นต้น

จะต้องเป็นไปโดยมีข้อมูลหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ จากสำนักงานการสอบสวนอย่างถูกต้อง สมบูรณ์ เพราะอัยการไม่ได้รู้เห็นหรือสัมผัสข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับคดีนั้นมาตั้งแต่เริ่มต้น ดังนั้น การสอบสวนจึงมีผลสำคัญต่อเนื่องในการบังคับใช้กฎหมายอาญาของอัยการในกระบวนการยุติธรรม การสั่งคดีโดยเฉพาะความร้ายแรงแห่งฐานความผิดที่จะตั้งข้อกล่าวหาต่อผู้กระทำความผิดต้องอาศัยเนื้อหาสาระตามสำนักงานการสอบสวน ถ้าหากการสอบสวนทำขึ้นอย่างไม่ถูกต้อง เช่น ในการรวบรวมพยานหลักฐานอาจเกิดจากการปลูกปั้นพยานเท็จหรือการสร้างพยานหลักฐานขึ้นเองทั้งหมด ไม่ว่าจะกระทำโดยจงใจหรือไม่ก็ตาม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อพิจารณาในการสั่งคดีของอัยการ ซึ่งอาจจะเกิดความผิดพลาดได้

2. อัยการใช้ดุลพินิจผิดพลาดเอง กล่าวคือ ในกรณีที่สำนักงานการสอบสวนได้ทำขึ้นอย่างถูกต้องแล้ว แต่อัยการใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องผิดพลาดเอง เช่น พยานหลักฐานในสำนักงานการสอบสวนมีน้ำหนักกำกวมหรือมีเหตุสงสัยเล็กน้อยว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย อาจจะมีผู้กระทำความผิด ซึ่งความสงสัยเพียงเล็กน้อยย่อมไม่เป็นเหตุให้อัยการสั่งไม่ฟ้องคดีได้ เพราะถือว่าในชั้นการพิจารณาสั่งคดีเพียงแต่มีพยานหลักฐานที่มีมูลพอที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้ก็เพียงพอแล้ว การวินิจฉัยว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ในชั้นสุดท้ายเป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาและพิพากษาคดี

ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้ การพิจารณาสั่งคดีโดยรอบคอบและถี่ถ้วนเท่านั้น จึงจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีของอัยการ คือ การอำนวยความสะดวกในสังคมโดยเอาผิดกับผู้ผิดและป้องกันผู้บริสุทธิ์มิให้ตกเป็นเหยื่อของความยุติธรรมที่อาจจะผิดพลาดได้ในทุกขั้นตอน แม้ว่าตามกฎหมายในปัจจุบันอัยการจะไม่อาจรับผิดชอบได้เต็มภาคภูมิ เพราะอัยการไม่มีโอกาสทราบข้อเท็จจริงในสำนักงานการสอบสวนตั้งแต่ต้น หรือเนื่องจากการใช้ดุลพินิจผิดพลาดในการสั่งคดีของอัยการเอง ทั้งสองกรณีดังกล่าวก็อาจป้องกันได้ เพราะกฎหมายเปิดโอกาสให้อัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม หรือสั่งให้ส่งพยานมาซักถามได้ ถ้าเห็นว่าสำนักงานการสอบสวนไม่ถูกต้องหรือพยานหลักฐานไม่เพียงพอในการที่จะวินิจฉัยในการสั่งคดี เพื่อให้ได้ความกระจ่างชัดก่อนที่จะวินิจฉัยในการสั่งคดีต่อไป แต่การสั่งสอบสวนเพิ่มเติม หรือสั่งให้ส่งพยานมาซักถามเป็นดุลพินิจของอัยการอีกเช่นกัน ในการที่จะใช้วิธีการดังกล่าวเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นในขั้นตอนของอัยการเอง

3.2.2.2 ความผิดพลาดในการพิจารณาคดีในชั้นศาล

ศาลเป็นองค์กรที่มีความสำคัญยิ่งในกระบวนการยุติธรรม เพราะเป็นผู้ชี้ขาดว่าผู้ใดกระทำความผิด (quilty) หรือเป็นผู้บริสุทธิ์ (not quilty) ดังนั้น กระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีจึงเป็นหลักประกันว่า การดำเนินคดีอาญานั้นจะเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์และยุติธรรมภายใต้บทบัญญัติกฎหมายในการพิสูจน์ความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย หากพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง ก็จะพิพากษาลงโทษไปตามตัวบทกฎหมาย แต่ถ้าไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็ต้องพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวไป

ในการพิจารณาและพิพากษาคดี นอกจากจะต้องใช้ตัวบทกฎหมายแล้ว สิ่งสำคัญที่มีส่วนในการปรับใช้กฎหมาย คือ การใช้ดุลพินิจตามสุภาษิตที่ว่า *Judex acquitatem semper spectare debet*) ซึ่งหมายความว่า "ผู้พิพากษาควรคำนึงถึงความยุติธรรมเสมอ" สิ่งหนึ่งที่จะทำให้เกิดความยุติธรรมหรือไม่ นั่นคือ ดุลพินิจของผู้พิพากษานั้นเอง

การใช้ดุลพินิจในคดีอาญาของศาล ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยความผิด โดยการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งของโจทก์และจำเลย³⁶ ซึ่งเป็นดุลพินิจโดยแท้ของศาลที่จะพิจารณาอย่างใดก็ได้³⁷ เป็นอำนาจอย่างกว้างขวางของศาล ซึ่งในจุดนี้เองที่ตกเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอว่า ศาลตัดสินใจโดยผิดพลาดนั้น ส่วนใหญ่เนื่องมาจากการใช้ดุลพินิจชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานในปัญหาข้อเท็จจริงผิดพลาด

²³ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227

²⁴คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 631 - 8/2482 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "ในการวินิจฉัยพยานหลักฐานนั้น ศาลทรงไว้ซึ่งอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจหยิบยกหลักฐานใดขึ้นพิจารณาประกอบหลักฐานอื่นใด ไม่จำเป็นต้องหยิบยกมาทุกชิ้นทุกอัน และการหยิบยกหรือไม่หยิบยก เช่นนี้ ไม่เป็นข้อกฎหมายประการใด

การใช้ดุลพินิจผิดพลาดของศาลในการพิจารณาซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานย่อม เป็นสิ่งที่จะอาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้แม้ว่าศาลจะได้ใช้ดุลพินิจอย่างถี่ถ้วนรอบคอบถึง 3 ศาลแล้วก็ตาม และในบางกรณีความยุติธรรมตามกฎหมายกับความยุติธรรมที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่ความยุติธรรมที่ตรงกัน เสมอไป เพราะการชี้ขาดคดีของศาลยุติธรรมจะเป็นการชี้ขาดแต่เพียงพยานหลักฐานในท้อง สำนวนอย่างเดียวนั้น โดยผู้ตัดสินชี้ขาดไม่มีหน้าที่รับฟังข้อเท็จจริงนอกสำนวนมาประกอบ ดุลพินิจในการพิจารณาคดีแต่อย่างใด³⁸ และสิ่งที่ถือว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดอย่างม หนดของศาลคือ การที่ศาลตัดสินลงโทษจำเลยผู้บริสุทธิ์ ซึ่งปัญหาเหล่านี้มิได้เป็นระบบกรบวน การยุติธรรมของนานาประเทศ อาจกล่าวได้ว่า สาเหตุที่ทำให้ศาลใช้ดุลพินิจผิดพลาดในการ วิวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. การนำข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดมาสู่ศาล เป็นสิ่งที่ปรากฏมากที่สุดในการ ทำให้ศาลใช้ดุลพินิจผิดพลาดไปจากความเป็นจริง ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยการจงใจและไม่จงใจของ คู่ความ หรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องในคดี

การนำข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดมาสู่ศาลโดยไม่จงใจนั้น เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ ไม่น้อย ไม่ว่าในศาลไทยหรือศาลต่างประเทศก็ตาม เพราะข้อเท็จจริงที่คู่ความหรือฝ่ายที่ เกี่ยวข้องได้มานั้น มีเหตุมาจากความบังเอิญซึ่งความบังเอิญเช่นนั้นมีเหตุผลทำให้เข้าข้อถือได้ เช่น มีชายฝรั่งเศสคนหนึ่งได้ติดตามไปแต่งงานกับหญิงอเมริกันถึงประเทศอเมริกา ได้เข้าทำงาน ในโรงสวดหลายปีไม่มีทางก้าวหน้า จึงลาออกและเดินทางไปหางานใหม่ในเมืองอื่น ก่อนหน้าวันที่ ชายฝรั่งเศสจะออกจากโรงสวดไป ได้มีคนร้ายลักลูกเศรษฐีและภายหลังที่เขาออกจากโรงสวด ไปวันเดียว ตำรวจได้ค้นพบศพลูกเศรษฐีในตู้ ซึ่งอยู่ในโรงสวดนั้น เพราะเหตุที่ชายฝรั่งเศส ออกจากโรงสวดไปโดยกระชั้นชิด ตำรวจจึงออกติดตามจับชายฝรั่งเศสได้และนำส่งศาล ๗ ตัดสินจำคุกตลอดชีวิต

³⁸ มาร์ต บุนาค, "การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาคดีใหม่," วารสารทนายความ 17 (พฤษภาคม 2518) : 5 - 6.

เมื่อเขาถูกจำคุกมาได้ 25 ปี ทางกรมแห่งตำรวจอเมริกันจึงได้หลักฐาน
แน่นอนว่า ความจริงชายฝรั่งเศสไม่ได้เป็นคนร้ายฆ่าลูกเศรษฐี จึงได้ปล่อยตัวเขาพร้อมด้วยให้
เงินค่าทนาย 160,000 เหรียญ และเมื่อเขากลับถึงฝรั่งเศสแล้วเขายังมีหนังสือไปขอจาก
รัฐบาลอเมริกันได้อีก 40,000 เหรียญ³⁹

ความบังเอิญที่ทำให้ได้ข้อเท็จจริงโดยผิดพลาดโดยไม่จงใจนั้น เป็นสิ่งที่
ยากแก่การที่จะปฏิเสธแก่ผู้พบเห็นได้ เพราะมีเหตุผลแวดล้อมที่ทำให้ผู้พบเห็นเชื่อเช่นนั้นจริง
เช่น มีชายผู้หนึ่ง 2 คน เป็นพี่น้องกัน บิดามารดาตายตั้งแต่เล็ก เขายากจนมาก เมื่อเขาโตขึ้น
จึงพากันไปเช่าบ้านอยู่ ต่อมาน้องล้มเจ็บลงไม่สามารถจะไปทำงานได้ วันหนึ่งเมื่อพี่กลับมาจาก
ทำงานได้นำอาหารเข้าไปจ่ายให้น้องในห้อง พอเข้าไปถึงก็แลเห็นน้องนอนจมโลหิตอยู่ และ
พยายามลุกขึ้นนั่งเมื่อได้เห็นพี่ชายเข้ามา พยายามพูดว่าฉันได้เลือดคอกตนเองจะให้ตาย แต่ยังไม่
ตาย มีดกำลังคาแผลอยู่ ขอให้พี่เอาปืนยิงเสียให้ตายโดยเร็ว เพื่อไม่ให้พี่จากการทรมาน ขณะนั้น
เขากำลังเอามือกุมที่คอไว้ และร้องครวญครางด้วยความเจ็บปวด จะเลือดคอกไปด้วยตนเองไม่
ไหว เมื่อพี่ชายเห็นดังนั้น จึงคุกเข่าลงดึงมีดออกจากคอกน้อง พอมีดหลุดออกมาน้องก็หมดลมหายใจ
ล้มลง ในขณะพี่ชายกำลังดึงมีดออกจากคอกน้อง มีหญิงแก่เพื่อนบ้านได้มาเห็น เข้าใจว่าพี่เลือดคอก
น้องตายจึงแจ้งความแก่ตำรวจ ในที่สุดผู้หนึ่งตัดสินจำคุกตลอดชีวิตฐานฆ่าคนตาย⁴⁰

ตัวอย่างคดีข้างต้น เป็นกรณีของความหือฝ่ายที่เกี่ยวข้องนำข้อเท็จจริงที่
ผิดพลาดมาสู่ศาลโดยไม่จงใจ นอกจากนั้นในทางปฏิบัติยังพบว่าผู้ความหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีได้
จงใจนำข้อเท็จจริงที่ผิดพลาดมาสู่ศาลอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ข้อเท็จจริงที่เกิดจากการใช้อำนาจโดย
มิชอบของพนักงานสอบสวน การปลูกปั้นพยานเท็จจริงของผู้มีสาเหตุโดยตรง แม้ว่าหลาย
ครั้งที่พยานเหล่านั้นถูกฟ้องลงโทษฐานเบิกความเท็จ แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่กระทำได้แนบเนียน

³⁹ หลวงสดถุทธชาตมณฺ, วิชาข้อเท็จจริง, พิมพ์ครั้งที่ 4. (ธนบุรี : โรงพิมพ์
ประยูรวงษ์, 2509), หน้า 41 - 42.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 41 - 43.

⁴¹ อานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, หน้า 40.

จนทำให้ศาลเชื่อเคยมีผู้กล่าวโดยยอมรับว่า "การที่พยานเบิกความเท็จขึ้นหน้าเป็นดั่ง หรือบิดเบือนข้อเท็จจริงเสียบางส่วนนั้นมิใช่เสมอ"⁴¹ สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้คำพิพากษาของศาลคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้มากมายหลายคดี⁴²

2 ที่คณะหรือคดีของผู้พิพากษา ปัญหาที่คณะหรือคดีของผู้พิพากษาที่มีต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นในสำนวนความนั้น มีอิทธิพลไม่น้อยในการที่ทำให้ผู้พิพากษาไม่ยินยอมเชื่อถือพยานหลักฐานข้อเท็จจริงที่ปรากฏ แต่ใช้ดุลพินิจของตนเป็นที่ตั้ง⁴³ เดาคาดเหตุการณ์เอาเองโดยไม่มีพยานหลักฐานของข้อเท็จจริงมาสนับสนุน เช่น ในคำวินิจฉัยของคำพิพากษายุีกามีความตอนหนึ่งว่า

"การที่ผู้ตายกับจำเลยนั่งคุยกับหญิงโสเภณี ไม่มีเรื่องทะเลาะกัน จำเลยก็อาจยังผู้ตายได้ เพราะเห็นว่ามัวแต่นั่งหัวเราะอยู่นานแล้ว จะกลับหรือพาเข้าห้องก็ไม่ทำจำเลยอาจอยากชวนหญิงเข้าห้อง แต่กระดากอายผู้ตายหรือเห็นว่าผู้ตายมานั่งขัดจังหวะอยู่ก็ได้ ซึ่งเป็นเรื่องจิตใจของจำเลย จำเลยอาจจะเกิดอารมณ์วูบขึ้นมาในทันทีทันใด จึงได้ชักปืนออกมายิงผู้ตายแบบน็อกเลง เหตุการณ์เช่นนี้ย่อมจะมีขึ้นได้ มิใช่ว่าต้องทะเลาะกันก่อน แล้วจึงจะยิงเสมอไป"⁴⁴

3 ข้อเท็จจริงไม่เพียงพอ⁴⁵ การใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดของศาล บางครั้งเกิดจากข้อเท็จจริงในคดีไม่เพียงพอ และศาลยุติธรรมได้พิจารณาพิพากษาคดีไปตามถ้อยคำ สำนวนที่มีอยู่ในสำนวนของศาล ทั้งนี้เพราะเหตุว่าศาลยุติธรรมจะต้องพิจารณาและพิพากษาคดีไปตามถ้อยคำสำนวนและพยานหลักฐานที่ปรากฏที่มีอยู่ในสำนวนศาล ศาลหาอาจที่จะรับฟังข้อเท็จจริง

⁴² มาร์ต บุพผาค, การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่, หน้า 6.

⁴³ นพพร โพธิ์รังสิยากร, "การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ แผนกวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524) หน้า 92.

⁴⁴ นพพร โพธิ์รังสิยากร, การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ, หน้า 92.

⁴⁵ ธาณินทร์ ทรัพย์วิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล หน้า 42.

นอกจากนี้ไม่ได้หมายความว่าพยานหลักฐานจะเกิดขึ้นด้วยการปลุกปั้นพยานเท็จของพนักงานสอบสวนผู้ไม่สุจริตบางคน หรือพยานเท็จที่มุ่งให้เกิดการปรับปรับจำเลยด้วยความอามตมตมร้ายเป็นส่วนตัวหรือด้วยความเข้าใจผิดประการใดก็ตาม ศาลยุติธรรมย่อมไม่อาจจะรับรู้ได้ หากพฤติการณ์เช่นนี้มิได้ปรากฏชัดแจ้งในท้องสำนวน เพียงพอที่ศาลจะนำพยานมาเป็นประโยชน์ให้แก่จำเลยได้⁴⁶

นอกจากการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดของศาล เนื่องมาจากกรณีดังกล่าวข้างต้น แล้วในปัจจุบันยังปรากฏว่ากระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลบกพร่องเป็นเหตุให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้บริสุทธิ์ อาทิเช่น

1. ศาลไม่มีอำนาจในการตรวจสอบและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาโดยสมบูรณ์ เพื่อทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อำนาจแก่พนักงานตำรวจสามารถที่จะออกหมายจับ หรือหมายค้นได้โดยมิจำเป็นต้องให้ศาลเป็นผู้ออกหมายดังกล่าว ฉะนั้นศาลจึงยังไม่มิตบพาทในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา จึงเป็นเหตุให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถใช้อำนาจกระทบกระเทือนสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งจากรอบของคอมมอนลอว์ อาทิเช่น ในประเทศอังกฤษให้อำนาจแก่ Justice of the peace (J.P) เป็นผู้พิพากษาประจำศาล Magistrate Court เป็นผู้ออกหมายจับ หมายค้น โดยตำรวจต้องเป็นผู้ยื่นคำร้องกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล เพื่อขอให้ศาลออกหมาย* แต่อย่างไรก็ตาม Police and Criminal Evidence Act 1954 ได้กำหนดให้มีอำนาจจับกุมบุคคลได้ในกรณีที่กำลังกระทำความผิดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะกระทำความผิด หรือกระทำความผิดมาแล้ว โดยการจับดังกล่าว จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเคร่งครัด ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหากรณีนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการคุ้มครองเช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษเช่นกัน นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165 ในชั้นได้ส่วนมูลฟ้องยังกำหนดให้ศาลรับฟังพยานของฝ่ายโจทก์เพียงฝ่ายเดียว โดยที่ศาลไม่มีอำนาจที่จะรับฟังพยานหลักฐานของฝ่ายจำเลย และไม่เป็นหลักประกันในคดีเพียงพอแก่ผู้บริสุทธิ์ ซึ่งอาจถูกสั่งแก้ล้างฟ้องร้องดำเนินคดีได้

⁴⁶มารุต บุณาค, "ชะตากรรมของจำเลยผู้บริสุทธิ์," บทโศกาลัย เล่ม 27 (2513) : 62.

*Hamton, Celia, Criminal Procedure, 3ed London Sweet & Marwell, 1982, 1982. p.74 - 75

3. การพิจารณาคดีอาญาของศาล ชัดกับหลักการดำเนินคดีอาญา ซึ่งมีหลักสำคัญว่าจะต้องกระทำโดยรวดเร็ว เปิดเผย และกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด แต่ในปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาอาจกระทำได้อย่างต่อเนื่องและให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ซึ่งในแต่ละคดีอาจจะต้องใช้เวลาในการดำเนินคดีอาญาเป็นระยะเวลาหนึ่งปี หรือเป็นระยะเวลาหลายปี หากจำเลยต้องถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาของศาล จึงทำให้จำเลยถูกลงโทษในตัวเองเมื่อศาลพิพากษายกฟ้อง จำเลยในคดีอาญาหาได้รับการชดเชยแต่อย่างใด นอกจากนี้ การพิจารณาคดีอาญาของศาลในส่วนขององค์คณะมิได้ปฏิบัติตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ส่งผลกระทบให้การรับฟังและชี้พยานหลักฐานในศาลมีปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความจริง ขาดการปรึกษาหารือ และได้ร่วมรู้เห็นการสืบพยาน อาจปฏิกิริยาของพยานในขณะเปิดความต่อศาล เพื่อใช้ดุลพินิจในเรื่องจิตวิทยา พยานหลักฐาน (Evidence Psychology) จึงทำให้โอกาสการใช้ดุลพินิจในการชี้พยานหลักฐานของศาลอาจคลาดเคลื่อนได้โดยง่าย นอกจากนี้ศาลยังมีได้ใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 ในการค้นหาความจริงในคดีอาญา จึงเป็นเหตุให้การต่อสู้คดีอาญาโดยผู้ใช้เทคนิคต่าง ๆ ทำให้พยานหลักฐานและคดีอาญาถูกบิดเบือน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาได้

นอกจากการใช้ดุลพินิจในการชี้พยานหลักฐานของศาลที่ผิดพลาดดังกล่าวแล้ว ความผิดพลาดของการดำเนินคดีอาจเกิดจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ผิดพลาดมิได้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด การลงโทษผู้ถูกกล่าวหาโดยอาศัยคำรับสารภาพที่ผิดพลาดหรือคำให้การพยานที่เป็นจำเลยด้วยกัน ความเชื่อในพยานหลักฐานที่ผิดพลาดของคณะลูกขุนหรือศาล ตลอดจนการขาดความรู้ความชำนาญในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานของทนายความหรือความเชี่ยวชาญของทนายความ ซึ่งความผิดพลาดในชั้นการพิจารณาคดีในชั้นศาลนี้ มักมีสาเหตุมาจากความผิดพลาดของในชั้นสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐาน แม้ว่าในบางระบบกฎหมายจะใช้ระบบไต่สวนซึ่งศาลมีอำนาจ และบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดี มีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมหรือดสืบพยานเพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงให้ใกล้เคียงความจริงให้มากที่สุด ซึ่งจะมีลักษณะการดำเนินคดีระหว่างศาลกับจำเลยในคดีอาญา* ก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับพฤติการณ์อยู่

* ประมูล สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 8

ในความรู้เห็นของพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรืออัยการ หากองค์กรเหล่านี้ประพฤติปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบแล้วย่อมก่อให้เกิดความผิดพลาดของการอำนวยความยุติธรรมอย่างแน่นอน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาในประเทศอังกฤษได้กล่าวว่า ในระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวน (Inquisitorial Systems) จะมีความผิดพลาดหรือการพิจารณาที่ไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นน้อยกว่า การพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา (Accusatorial System) "Inquisitorial Systems with independent public prosecutors mean that fewer unjustified charges are brought and the facts of a case are more fully explored than in our accusatorial system where there is no independent scrutiny and appraisal of evidence before a case come to trial. ประเทศที่ใช้การพิจารณาคดีในระบบกล่าวหาแทบทุกประเทศก็ยอมรับว่ามีความผิดพลาดในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา อาทิเช่น ในประเทศอังกฤษ ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมัน เป็นต้น และได้พยายามคิดค้นวิธีการป้องกัน ความผิดพลาดตลอดจนการแก้ไขเยียวยาต่อความเสียหายของผู้บริสุทธิ์

3. ความผิดพลาดของการดำเนินคดีอาญากรณีอื่น ๆ

การดำเนินคดีอาญาโดยองค์กรของรัฐที่ผิดพลาดมักจะทำให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิเสรีภาพ และทรัพย์สินของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา โดยความผิดพลาดของการดำเนินคดีอาจเกิดจากในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินคดีอาญา ซึ่งในต่างประเทศ อาทิเช่น ประเทศอังกฤษนั้น กำหนดเกี่ยวกับความผิดพลาดของการดำเนินคดีอาญาไว้ว่า จะต้องปรากฏว่า นักโทษ ผู้ต้องหา ถูกกระทำภายใต้พฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสม และมีการตัดสินที่ผิดพลาด ประกอบที่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ผิดปกติ ในมาตรา 2(1) Criminal Appeal Act 1968 which (as amend by the criminal Law act 1977) ส่วนในประเทศไทยยังมีได้กำหนดกรณีของความผิดพลาดในการดำเนินคดีอาญาไว้โดยแจ้งชัด ประกอบที่มีได้กำหนดหลักเกณฑ์และองค์ประกอบของความผิดพลาดในการดำเนินคดีอาญาไว้แต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยแล้ว ความผิดพลาดในการดำเนินคดีอาญา อาจเกิดขึ้นได้ นอกจากกรณีดังกล่าวแล้วข้างต้น ดังนี้⁴⁷

⁴⁷ สำนักงานอัยการสูงสุด, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "รายงานเสวนาทางวิชาการ เรื่อง "คดี เซอร์แอน...กระบวนการยุติธรรมจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร" 9 พฤศจิกายน 2538.

3.3.1 หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมขาดความร่วมมือ

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจกล่าวได้ว่า แบ่งออกเป็น 4 หน่วยงานด้วยกัน คือ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ซึ่งหน่วยงานทั้งสี่หน่วยงานดังกล่าวมีหน้าที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ และขนานนามารยประเทศได้ถือปฏิบัติการแบ่งแยกหน่วยงานในการดำเนินคดีอาญา ออกเป็น 4 หน่วยงานดังกล่าว จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การที่ขาดการตรวจสอบระหว่างหน่วย ย่อมทำให้ความผิดพลาดและทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับความเสียหาย ทั้งนี้เนื่องมาจากหน่วยงานแต่ละหน่วยงานต่างมุ่งพัฒนาและแสวงหาความเป็นธรรมตามแนวคิดของตนเอง จึงกลายเป็นการสร้างอาณาจักรและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานโดยเคร่งครัด มิได้แสวงหาความร่วมมือกันที่จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดแก่ผู้ต้องหา จำเลยในคดีอาญาแต่อย่างใด

3.3.2 ความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรของรัฐ

ในการดำเนินคดีอาญา ประกอบด้วย องค์กรหรือหน่วยงานสำคัญสี่ องค์กรดังกล่าวแล้ว ในข้อ 2.5 คือ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยตำรวจหรือพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ในการจับกุม คမ်းขังผู้กระทำความผิดออกกฎหมายอาญา ตลอดจนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวงเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาเท่าที่จะกระทำได้ เพื่อประสงค์ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิด โดยมีชกช้า บริสุทธิ์และปราศจากอคติใด ๆ ทั้งสิ้น พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการพิจารณาพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนสอบสวนของพนักงานสอบสวน และดำเนินการฟ้องคดี ตลอดจนนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่เกี่ยวข้องมาเสนอต่อศาล เพื่อให้ศาลทบทวนหน้าที่พิจารณาความผิดและความบริสุทธิ์ของจำเลยในคดีอาญา แต่ในทางปฏิบัติ องค์กรดังกล่าวมิได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยเคร่งครัด เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยเฉพาอย่างยิ่ง องค์กร ตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นองค์กรสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการรวบรวมพยานหลักฐาน และดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษ บ่อยครั้งที่ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยบกพร่อง หากการจับกุมผู้บริสุทธิ์และแสวงหาพยานโดยมิชอบบรักร้าผู้บริสุทธิ์ อาทิ เช่น คดีฆาตกรรม นางสาว เชอริ แอน ดันแคน ซึ่งศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องจำเลยว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ มิได้กระทำความผิดตามที่ฟ้อง แต่อย่างใด เป็นต้น

3.4 ตัวอย่างคดีอาญาที่ผิดพลาตในต่างประเทศ

3.4.1 คดี กวิลฟอร์ดโพร์ (The Guildfour Four)

ในเดือนตุลาคม 1978 แพทริค (Patrick Armstrong) เจอราด คอนลอน (Gerald Conlon) พอล ฮิลล์ (Paul Hill) และ โครอล ริชาร์ดสัน (Corold Richardson) ถูกศาลตัดสินว่าเป็นฆาตกรเกี่ยวกับการระเบิดฮอร์สและกรูมพับ (Horse and Groom Pub) ในกวิลฟอร์ด ในเดือนตุลาคม 1974 รวมทั้ง นายอาร์มสตรอง และนายฮิลล์ ถูกตัดสินว่าระเบิดคิงส์ อาร์มพับ (King's Arms Pub) ในวูลวิช ในเดือนพฤศจิกายน 1974 กรณีที่อัยการได้พิจารณาโดยวางอยู่บนคำรับสารภาพของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นของพนักงานสอบสวน ทำให้พวกเขาตกเป็นนักโทษ

หลังจากถูกศาลตัดสินดังกล่าวแล้ว ในเดือนมกราคม 1987 Home Office ได้ทำการตรวจสอบและสรุปพฤติกรรมของกวิลฟอร์ด โพร์ ว่า มิได้เป็นบุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้ก่อการร้าย ประกอบทั้งเป็นบุคคลที่มีได้อยู่ในสังกัดของไออาร์เอ และมีพยานหลักฐานที่แสดงถึงว่าพวกเขาเหล่านั้นมิได้เกี่ยวข้องกันขบวนการไออาร์เอ แต่พวกเขาเหล่านั้นมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการกระทำความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ตลอดจนได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เนื่องจากภรรยาของ คาโรลด์ ริชาร์ดสัน ติดยาเสพติด

ต่อมาในปี 1989 ได้ปรากฏข้อเท็จจริงจากการรวบรวมของ Home Office ว่า 1 คาโรลด์ ริชาร์ดสัน ได้ถูกวางยาพิษในขณะที่ยังอยู่ในเรือนจำของเขาถูกจับตัวกับไปองค์การด้านยาเสพติดในขณะที่เกิดเหตุระเบิดพอดี

2. หลังจากคาโรลด์ ถูกจับกุมคุมขังก็ปรากฏผลการตรวจสอบว่ามีพยานหลักฐานจริงได้ออกไปจากกวิลฟอร์ดก่อน ในตอนบ่ายขณะที่กำลังเกิดระเบิด
3. มีพยานหลักฐานแน่นอนในการยืนยันเกี่ยวกับการอ้างฐานที่อยู่ของ นายพอล ฮิลล์ (Paul Hill)

Home office จึงได้นำเสนอเข้าสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ปรากฏ มีการนำพยานหลักฐานในชั้นพนักงานตำรวจ ซึ่งประกอบด้วยบันทึกของพนักงานตำรวจและการตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์ ที่มีขอบและไม่เป็นความจริงมาเสนอต่อศาล จึงเป็นเหตุให้ซักถามคดียุติของศาลไปในทางที่ผิด เมื่อมีการตรวจสอบที่แท้จริง ความปรากฏว่าบุคคลทั้งสี่คนที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก มิได้กระทำความผิดตาม

คำพิพากษาแต่อย่างใด และด้วยคดีดังกล่าวนี้ ทำให้ระบบกระบวนการยุติธรรมของอังกฤษขาดความเชื่อถือว่าไม่สามารถกลั่นกรองให้แจ้งชัดได้ว่าบุคคลใดกระทำความผิดหรือไม่กระทำความผิดได้

3.4.2 คดีครอบครัวของ Maguire

ในเดือนมีนาคม 1976 Anne Maguire, สามีของเธอ คือ Patrick (รู้จักกันในนามว่า Paddy) บุตรของเธอ คือ Patrick และ Vicent น้องสาวของเธอคือ Shaun น้องชายสามีของเธอคือ Patrick Conlon (รู้จักกันในนามว่า Giuseppe) และเพื่อนครอบครัวของเธอเรียกว่า Patrick O'neil ได้ถูกตัดสินลงโทษฐานมีระเบิดไนโตรกลีเซอรินไว้ในครอบครอง ในเดือนธันวาคม 1974 แต่ยังไม่ได้มีการระเบิดโรงงาน ทาง Maguire และสามีของเธอถูกจำคุกคนละ 14 ปี ผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ถูกลงโทษจำคุกคนละ 12 ปี แต่ Patrick O'neil อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ลงโทษจำคุก 8 ปี Vincent อายุ 17 ปี ถูกจำคุก 5 ปี Patrick อายุ 14 ปี ถูกควบคุมตัว 4 ปี ต่อมาในปี 1980 Giuseppe Conlon ได้ถึงแก่ความตายในห้องขัง ส่วนบุคคลอื่นถูกจำคุกต่อไปจนกว่าจะครบตามคำพิพากษา นาง Maguire ได้รับการประกันตัวระหว่างพิจารณาคดี จนที่สุดได้ถูกปล่อยตัวเป็นอิสระ ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 1985 เหตุที่ศาลพิพากษาว่าเขามีความผิดฐานดังกล่าว เนื่องจากมีไนโตรกลีเซอรินเปราะเป็รื้อบนมือของพวกเขา เขาแสดงว่าพวกเขาต้องถือระเบิดไนโตรกลีเซอริน เป็นเหตุให้อินภาคของไนโตรกลีเซอรินติดบนมือของพวกเขา แม้ว่าจะไม่พบระเบิดไนโตรกลีเซอรินแต่อย่างใด ต่อมาได้มีการตรวจพิสูจน์โดย ศาสตราจารย์ Duncan Thorburn Burns ซึ่งเป็นนักวิเคราะห์เคมี ตัดสินใจที่จะทดลองให้เห็นว่าการรับฟังพยานหลักฐานจากนิติเวชวิทยาดังกล่าวข้างต้นอาจจะผิดพลาด โดยเขาใช้ผ้าเช็ดตัวที่เปราะเป็รื้อด้วยไนโตรกลีเซอริน แล้วต่อมามีคนล้างมือและเช็ดผ้าเช็ดตัวนั้น บุคคลนั้นจะมีไนโตรกลีเซอรินติดไปด้วย ดังนั้น ครอบครัวของ Maguire จึงอาจจะได้รับไนโตรกลีเซอรินมาโดยที่พวกเขาบริสุทธิ์ ต่อมาได้มีการตรวจพบว่าเป็นระหว่างพิจารณาคดีได้มีการรายงานของนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งตรวจพิสูจน์เกี่ยวกับเรื่องนี้ออกมาเปิดเผยต่อคณะลูกขุนและอัยการทั้งหมด ฉะนั้นจึงเป็นความผิดพลาดของการดำเนินคดี Home Office จึงได้ให้ศาลอุทธรณ์ทำการพิจารณาคดีใหม่ ได้พบว่านักวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์ของรัฐบาลให้ความเห็นผิดพลาดไม่ตรงความเป็นจริง และได้อธิบายผลการทดสอบในการดำเนินกรณ

พิจารณาไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบกับไม่พบระเบิดอยู่ในความครอบครองของบุคคลใดในครอบครัวดังกล่าว ศาลอุทธรณ์จึงตัดสินปล่อยตัวบุคคลในครอบครัวดังกล่าวทั้งหมด

3.4.3 คดี The Birmingham Six

ในเดือน สิงหาคม 1985 Hugh Callaghan, Patrick hill, Gerry Hanter, Richard Mellkennyn Billy Power and Johnny Walker ถูกตัดสินลงโทษในข้อหาฆาตกรรม 21 ราย ที่เกิดระเบิดในพื้นที่ Birmingham 2 แห่ง ในปี 1974 และตัดสินลงโทษจำคุกตลอดชีวิต การดำเนินคดีอาญาได้ยึดถือคำรับสารภาพของพวกเขาที่ให้การไว้ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ พร้อมทั้งหลักฐานการตรวจพิสูจน์พบในโตรกสีเชอวีนในบุคคลจำนวน 2 คน จาก 6 คน และพยานพดติการณ์แวดล้อม ตลอดจนแนวความคิดของศาลยังไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่แสดงว่าตำรวจปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาอย่างป่าเถื่อน เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ถูกต้อง ศาลจึงพิพากษาลงโทษบุคคลทั้ง 6 คนดังกล่าว ต่อมาได้มีการพยายามเสนอคดีดังกล่าวไปพิจารณายิ่งศาลอุทธรณ์ จนในที่สุด ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาปล่อยตัวบุคคลทั้งหมดเป็นอิสระในปี 1991 และได้ดำเนินคดีกับตำรวจและผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์บางท่าน ความผิดฐานเบิกความเท็จและผู้สนับสนุนในความผิดฐานเป็นความเท็จ จากคดีดังกล่าวจึงทำให้ศาลมีแนวความคิดที่กว้างขวางและยอมรับฟังพยานมากขึ้น และวิเคราะห์ถึงความผิดพลาดที่เกิดขึ้น เนื่องจากความผิดของพนักงานตำรวจ พยานผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนศาลที่ใช้เวลาอยู่กับลูกขุนนานเกินไป อาจจะทำให้คณะลูกขุนชักจูงดุลพินิจของศาลถือตามดุลพินิจของคณะลูกขุนที่ได้ศึกษาแต่ต้นรวมทั้งระบบยุติธรรมทางอาญามีข้อบกพร่องไม่สามารถให้ความปลอดภัยต่อผู้บริโภคได้ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลในหลาย ๆ ประการ อาทิเช่น การใช้ดุลพินิจไม่เต็มที่ของผู้พิพากษา

3.4.4 คดีของ Judith Ward

ในปี 1974 Judith Ward ได้ถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตในความผิดต่าง ๆ หลายความผิดรวมทั้งความผิดฐานฆาตกรรมคน 12 ราย ตายโดยใช้ระเบิดเอ็ม 62 ระเบิดที่ช่างทางรถยนต์ ในเบื้องต้นเธอไม่ได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์ และระหว่างการดำเนินคดีเธอยอมรับสารภาพ แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในชั้นพิจารณายังไม่ชัดเจน และต่อมาได้มีหลักฐานทางด้านนิติเวชที่มีลักษณะคล้ายกับคดี Birmingham six ซึ่งพยานหลักฐานในคดี Birmingham six นั้นไม่พ่า เชื่อถือ ดังคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ไปแล้ว จึงมีการนำเสนอคดีนี้สู่ศาลอุทธรณ์ใหม่ใน

เดือนกันยายน 1991 เนื่องจากว่ามีความสงสัยว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาผิดพลาด ในที่สุด ในปี 1992 ศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินปล่อยตัว Judith Acward เป็นอิสระ เป็นเหตุให้เธอต้องติดคุกเป็นระยะเวลาถึง 18 ปี ทั้งนี้ เนื่องจากการไม่เปิดเผยพยานหลักฐานเพื่อปกป้องตำรวจหรือนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้ให้พยานหลักฐานในระหว่างกระบวนการพิจารณาและบางท่านที่ทบทวนที่ฟ้องคดี (DPP) และให้คำแนะนำเกี่ยวกับคดี โดยปราศจากการคำนึงถึงหน้าที่ในการรับประกัน การพิจารณาที่ยุติธรรมทั้งทางด้านผู้ต้องหาและผู้ต้องหา ซึ่งทำให้ผู้พิพากษากล่าวว่า การกระทำดังกล่าวข้างต้นการพิจารณาคดีขึ้นอยู่กับพยาน จึงเท่ากับว่ากฎหมายนั้นอยู่ในมือของพยานเหล่านั้นนั่นเอง พยานสามารถที่จะเปลี่ยนความแน่นอนของกระบวนการพิจารณาคดีที่ยุติธรรมได้

3.4.5 คดี The Tottenham Three

ในปี 1985 ศาลได้ตัดสินลงโทษ Winston Silcott, Engin Raghip และ Mark Braithovaitte ในความผิดฐานฆาตกรรม PC Keith Blakelock ในระหว่างที่มีการจลาจลที่ Broadwater Farm ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของกรุงลอนดอน ต่อมาในปี 1991 Home office ได้เสนอตั้งกล่าวอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาคดีใหม่ ความปรากฏต่อศาลอุทธรณ์ว่ามีพยานหลักฐานได้ถูกทำลายในระหว่างสอบสวนของตำรวจ และตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตลอดจนมีการตรวจสอบทดลองทางวิทยาศาสตร์ผิดพลาด นอกจากนี้ยังพบความบกพร่องทางจิตใจของผู้ถูกกล่าวหาโดยที่มิได้ทำการตรวจสอบในระหว่างพิจารณาคดีในขณะทำการลงโทษ ศาลอุทธรณ์จึงพิพากษาปล่อยตัวจำเลยทั้งสามคนโดยผู้พิพากษาได้กล่าวขอโทษและแสดงความเสียใจต่อผู้ถูกกล่าวหา เกี่ยวกับการตัดสินคดีที่ผิดพลาด และกล่าวต่อว่าในการพิจารณาคดีทางอาญานั้น ยากยิ่งที่จะสามารถพิสูจน์การเปิดความเท็จของพยานได้

3.4.6 คดี The Carl Bridge water

ในปี 1978 Micheal Hickey ญาติของเขาชื่อ Vincent Hickey, James Robinson และ Patrick Malloy ถูกตัดสินว่าฆ่า Carl เด็กชายหนึ่งสี่ปีที่มีอายุ 13 ปี ถึงแก่ความตาย Patrick Molloy ถึงแก่ความตายในปี 1981. ระหว่างถูกจำคุก ในปี 1981 พวกเขาพยายามจะทำการอุทธรณ์ แต่ไม่สำเร็จ จนกระทั่งในปี 1991 ศาลอุทธรณ์

ได้รับพิจารณาความปรากฏว่า หลักฐานสำคัญในการลงโทษบุคคลทั้งหมดเกิดจากการคำรับสารภาพของ Patrick Molloy ที่ให้การหลังจากถูกตำรวจหุบตี ศาลอุทธรณ์จึงได้ทำการพิจารณาคดีใหม่ จนในที่สุดพบว่ามีการดำเนินคดีไม่ชอบกับบุคคลดังกล่าว จึงได้ทำการปล่อยบุคคลที่เหลือทั้งหมด และดำเนินคดีกับตำรวจผู้บังคับให้ Patrick Molloy รับสารภาพในทางวินัยและปลอมแปลงเอกสารอีกคดีหนึ่ง

ซึ่งจากคดีทั้งหมดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สาเหตุความผิดพลาดนั้นมีต้นเหตุมาจากพยานหลักฐานที่ผิดพลาด ซึ่งเกิดขึ้นในชั้นสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานอันเป็นผลสืบเนื่องให้ศาลใช้อำนาจในพยานหลักฐานและตัดสินลงโทษจำคุกผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย